

gemeente
Schiedam

Duurzaamheidsverslag gemeente Schiedam 2017

Het duurzaamheidsverslag van de gemeente Schiedam

Voor het tweede jaar op rij presenteert de gemeente Schiedam haar duurzaamheidsverslag. Hierin geven we meer uitleg over ons Programma Duurzaamheid. Ook laten we zien wat er in 2017 op het gebied van duurzaamheid is gebeurd in de stad. En wat nog te gebeuren staat. Nadat in 2016 het programma is vastgesteld en opgestart, is er in 2017 concreet invulling aan gegeven en zijn de eerste resultaten geboekt. Lees er alles over in dit duurzaamheidsverslag.

De gemeente Schiedam heeft een ambitieuze en tegelijkertijd realistische klimaatdoelstelling geformuleerd: de CO₂-uitstoot in Schiedam voor 2030 met 30% verminderen ten opzichte van 1990. Deze doelstelling staat in het klimaatbeleidsplan en vormt een belangrijke koersbepaler voor de komende jaren. Veel maatregelen die we nemen zijn gericht op het terugdringen van de CO₂-uitstoot. We willen daarbij zelf het goede voorbeeld geven, vraag en aanbod van energie bij elkaar brengen, inwoners faciliteren en samenwerken in de regio.

Maar het Programma Duurzaamheid richt zich niet alleen op het reduceren van de CO₂-uitstoot. We zien duurzaamheid als een breed begrip: het raakt meerdere onderwerpen uit het gemeentelijk beleid. Denk aan *gezondheid, mobiliteit, wonen, leven en gezondheid, flora en fauna en economie*. Niet

voor niets neemt de gemeente het onderwerp duurzaamheid mee in iedere beslissing die het neemt. Zo wordt duurzaamheid een integraal onderdeel van het gemeentelijk beleid.

Daarnaast vinden we het belangrijk actief te communiceren over de duurzame initiatieven in de stad. Dat gebeurt via het online platform Schiedamduurzaam.nl. Ook rapporteren we jaarlijks over de voortgang van het duurzaamheidsbeleid met een duurzaamheidsverslag. Dat wordt opgesteld volgens de internationale richtlijnen van het *Global Reporting Initiative*. Wij zijn daarmee een van de eerste gemeenten die op deze gedetailleerde manier verslag doen van het beleid rond duurzaamheid.

1. De Gemeente

Wat doet de gemeente zelf?

1.0 Interview wethouder Patricia van Aaken: 'Van bewustwording naar uitvoering'

Schiedam duurzaam maken: het is nogal een uitdaging. Maar wel eentje waar wethouder Patricia van Aaken zich met hart en ziel voor inzet. Ook in 2017, het jaar dat volgens de wethouder in het teken stond van de uitvoering. 'En iedereen heeft hierin een verantwoordelijkheid, de gemeente, de inwoners en het bedrijfsleven.' Een terugblik op het afgelopen jaar.

Interview met Wethouder Patricia van Aaken: 'Van bewustwording naar uitvoering'

Kunt u kort vertellen over het ontstaan van het Programma Duurzaamheid?

Jazeker. Zo'n twee jaar geleden is ons Programma Duurzaamheid vastgesteld in de gemeenteraad van Schiedam. Het moest een programma worden met ambitieuze én realistische doelstellingen op het gebied van CO₂-reductie. En het moest een heel breed programma worden. Dat is gelukt. We hebben ons ten doel gesteld om de CO₂-uitstoot in Schiedam vòòr 2030 met 30% te verminderen ten opzichte van 1990. Ook nemen we op alle beleidsterreinen het onderwerp duurzaamheid mee. Denk aan onderwijs, economie en mobiliteit. Ik noem duurzaamheid wel eens de 'satéprikker' van het gemeentelijk beleid.

Het afgelopen jaar 2017 stond in het teken van de uitvoering stelt u. Wat houdt dit in?

2016, het eerste jaar na de vaststelling van het Programma Duurzaamheid hebben we vooral gewerkt aan de bewustwording rond het programma. Bewustwording van alle inwoners in Schiedam, maar ook van onze eigen gemeenteambtenaren. Dat kost natuurlijk tijd. En daar moeten we vooral mee doorgaan, dat houdt niet op. In 2017 zijn we in een volgende fase beland. Van bewustwording en het opstarten van de eerste initiatieven naar de uitvoering. Echt aan de slag. En aan de slag, dat zijn we.

Wat merken Schiedammers hiervan?

Schiedammers merken nu dat de gemeente werk maakt van duurzaamheid. Zo is de gemeente Schiedam een van de ondertekenaars van de Green Deal Aardgasvrije Wijken. We behoren hiermee tot de koplopers van Nederland. En we zetten niet alleen een handtekening onder de deal, we geven er ook actief invulling aan. Samen met woningcorporatie Woonplus willen we steeds meer woningen los maken van de gasaansluiting. Ja, zelfs complete wijken. Dat staat in ons beleid om CO₂-uitstoot te reduceren, maar ook in dat van de corporatie. Dat heeft ertoe geleid dat we hebben afgesproken om twee wijken in Schiedam aardgasvrij te gaan maken: Groenoord en Nieuwland gaan van het gas af. Er zullen nog meer wijken volgen.

Dus inwoners kunnen rustig achterover leunen, de gemeente is aan zet?

Zeker niet! Duurzaamheid is een verantwoordelijkheid van iedereen. Dus ook van iedere bewoner. Wij proberen inwoners te faciliteren om te verduurzamen. Zo konden bewoners van Schiedam het afgelopen jaar meedoen aan de actie SamenZonneEnergie van iChoosr. In totaal hebben bijna 100 bewoners aangegeven mee te willen doen, goed voor 376 zonnepanelen op particuliere huizen. Ook kunnen bewoners zich aanmelden voor een warmtescan van uw woning, zodat duidelijk wordt waar warmte verloren gaat in huis. Met die uitkomsten kunnen bewoners vandaag nog aan de slag! Zo stimuleren we elkaar.

En het bedrijfsleven?

In het havengebied in Schiedam valt enorm veel winst te behalen in de energietransitie. Onze haven draait nog haast volledig op fossiele brandstoffen. Dat is overigens in iedere haven ter wereld zo, daarin zijn we geen negatieve uitzondering. Wanneer hier een kanteling plaatsvindt, heeft dat een waanzinnige impact op de CO₂-uitstoot in onze stad. Gelukkig zijn er bedrijven in de haven opgestaan die werk willen maken van een duurzame haven. Zo is een stuurgroep opgericht onder leiding van het bedrijf Proton Ventures, de gemeente Schiedam en het Schiedams Energie Collectief. Door middel van gesprekken proberen ze bedrijven te verleiden om duurzamer te gaan opereren. Dit moet uiteindelijk leiden tot een duurzame businesscase voor onze haven.

Maar u wilt zelf natuurlijk ook het goede voorbeeld geven?

Uiteraard. Dat staat ook in ons programma. Zo is ons inkoopbeleid duurzaam en proberen we onze medewerkers te stimuleren duurzaam te denken en te handelen. Ook onze panden willen we verduurzamen. In 2016 zijn er al zonnepanelen geplaatst op het Wennekerpand. Het afgelopen jaar hebben we voor onze gemeentelijke panden onderzocht of zonnepanelen mogelijk zijn. Dat gaat de komende jaren een vervolg krijgen.

Wat is de volgende stap in de verduurzaming van Schiedam?

De verduurzaming van de samenleving voltrekt zich in razend tempo. Wij zullen ervoor moeten zorgen dat we aangehaakt blijven bij de laatste ontwikkelingen op dit gebied. Dat betekent dat we zullen moeten blijven innoveren, dat we op zoek moeten naar hoe we initiatieven en projecten kunnen opschalen, en dat goed zullen moeten samenwerken in de regio om die versnelling te realiseren. Als we iedere dag werk blijven maken van een duurzaam Schiedam, dan kunnen we ook iedere dag onze duurzame ambities een stukje hoger leggen.

1. De Gemeente

Wat doet de gemeente zelf?

1.1

Een ambitieuze en realistische doelstelling voor CO₂-reductie

De gemeente Schiedam heeft de ambitie om in 2030 30% CO₂-uitstoot te reduceren ten opzichte van 1990. Voor het realiseren van deze doelstelling geven we invulling aan het klimaatbeleidsplan. Ook hebben we vorig jaar de Warmte Transitie Atlas opgeleverd, die als basis dient voor het energietransitieplan. Dit plan moet antwoord geven op de vraag hoe de gemeente Schiedam ‘van het gas af’ gaat en hoe met duurzame energie kan worden voorzien in elektriciteit en warmte.

Om de CO₂-reductie bij te houden maakt de gemeente Schiedam gebruik van monitoringssysteem Enervisa. Hierin wordt bijgehouden voor hoeveel reductie de projecten bijdragen aan de doelstelling. Het is echter niet eenvoudig om per project te bepalen wat huidige uitstoot is, wat nieuwe uitstoot is na een aanpassing en wat dan de behaalde CO₂-reductie wordt. Ook zullen diverse CO₂-besparende maatregelen, die zonder contact met de gemeente zijn gerealiseerd, zoals inwoners en bedrijven die zonnepanelen plaatsen, ontbreken in de reductiegetallen. In de Klimaatmonitor van het Rijk zijn deze wel terug te vinden. Echter, deze monitor loopt twee jaar achter qua gegevens.

CO₂-reductie

Vier speerpunten uit Klimaatbeleidsplan:	Behaalde en geplande CO ₂ -reductie (ton) in 2016	Behaalde en geplande CO ₂ -reductie (ton) in 2017	Doelstelling CO ₂ -reductie (ton)
Goede voorbeeld geven	100	0	2.800
Energievraag en aanbod bij elkaar brengen	900	30.444	22.500
Inwoners faciliteren	10.400	584	6.800
Regionale samenwerking	5.600	2.953	4.900
Totaal	17.000	33.981	37.000

Projecten

Het goede voorbeeld geven

Project	Status In voorbereiding/ operationeel	Datum	CO ₂ - reductie (ton/jaar)	Energie- besparing (GJ/jaar)	Duurzame energie- productie (GJ/jaar)
Goed voorbeeld van ambtenaren 2016-2020	In voorbereiding	31-12-16	0	0	0
Duurzaam en circulair inkopen (Manifest MVI)	In voorbereiding	31-12-16	0	0	0
Inbedding klimaatbeleid in de gemeentelijke organisatie	In voorbereiding	31-12-20	0	0	0
Handhaving van milieuwetgeving bij bedrijven	In voorbereiding	31-12-20	0	0	0

Energievraag en aanbod bij elkaar brengen

Project	Status In voorbereiding/ operationeel	Datum	CO ₂ - reductie (ton/jaar)	Energie- besparing (GJ/jaar)	Duurzame energie- productie (GJ/jaar)
Windmolens mogelijk maken	In voorbereiding	31-12-20	7.200	0	110.640
Stimuleren grootschalige zonne-energie incl. zonnig ondernemen	In voorbereiding	31-12-20	5.539	0	85.274
Green deal aardgasloze wijken Nieuwland en Groenord	In voorbereiding	31-12-30	17.000	0	335.733
Uitvoering gemeentelijk verkeer- en vervoersplan 2011-2020	In voorbereiding	31-12-16	600	0	0
Scholen OSVS	In voorbereiding	01-01-18	100	0	1.873
Stimuleren duurzame maatregelen woningen 2017-2020 incl. VVE NOM	In voorbereiding	31-12-20	3	0	0
Maatschappelijk vastgoed verduurzamen 2017-2020	In voorbereiding	31-12-16	2	0	0
Duurzame maatregelen stimuleren bij bedrijven	In voorbereiding	31-12-16	0	0	0

Inwoners faciliteren

Zonnepanelen Wennekerpand Schiedams Energiecollectief	Operationeel	1-9-16	29	0	460
Burgerinitiatieven faciliteren		31-12-30	500	0	7.099
Samen ZonneEnergie 2017	Operationeel	31-12-17	55		837

Regionale samenwerking

Wijkaanpak met WoonWijzerWinkel 2017-2020	In voorbereiding	31-12-20	2.653	52.192	0
Aantrekken van duurzame bedrijvigheid (regionaal)	In voorbereiding	31-12-20	0	0	0
OV en fietsvervoer regionaal aantrekkelijk maken	In voorbereiding	31-12-20	300	0	0
Totaal			33.981	52.192	541.916

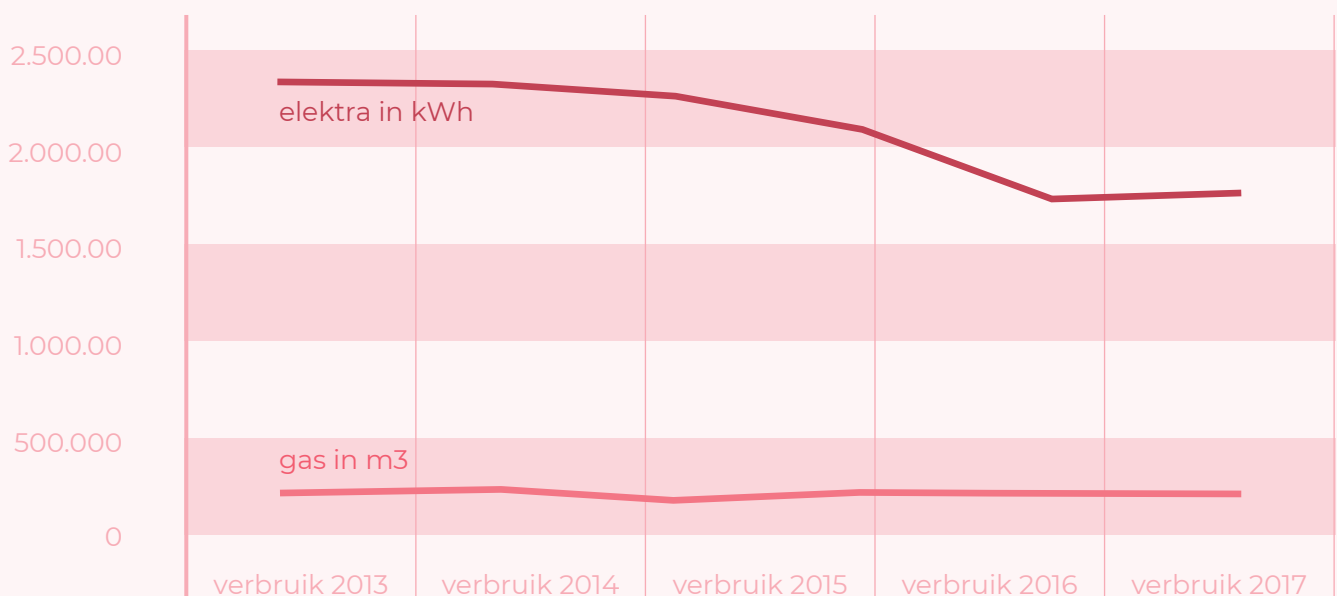
1.2 Gemeentelijke panden moeten groener

We willen het goede voorbeeld geven door onze eigen panden te verduurzamen. Het doel is jaarlijks 4% minder gas en elektriciteit te gebruiken en de CO₂-uitstoot met 12,5% te reduceren in 2020. De jaarlijkse doelstelling is dit jaar niet behaald.

Er zijn het afgelopen jaar veel plannen ontwikkeld om in het Stadserf 1 minder elektriciteit en gas te gebruiken. Zo is bijvoorbeeld gedacht om de buitenkant van het gebouw van led-verlichting te voorzien, net als de gangen van de toren. Ook zijn plannen gemaakt om het pand van zonne-

panelen te voorzien. En is geopperd om de huidige luchtbevochtiger te vervangen voor een energiezuinige variant. Echter is nog niet bekend wat de toekomstige bestemming van het pand wordt. Daardoor zijn geen aanvullende maatregelen genomen afgelopen jaar. Het verbruik van elektriciteit en gas in het Stadserf is zodoende ook niet afgenomen. Het elektriciteitsgebruik is iets toegenomen, van 1.734.518 naar 1.757.137 kWh. Wel hebben we een aanbesteding gedaan met zeven gemeenten om vanaf 2019 voor vier jaar groene stroom in te kopen voor al het gemeentelijke vastgoed.

Energieverbruik Stadserf

Daken gemeentelijke panden

De gemeente Schiedam wil zelf graag zonne-energie opwekken. Daarom startten we afgelopen jaar een onderzoek om te kijken of de daken van de gemeentelijke panden geschikt zijn om met zonnepanelen te beleggen. Tien gemeentelijke daken worden onderzocht. Van drie gemeentelijke panden, de Van Heekstraat 15, Prinses Beatrixpark 15 en de Prinses Beatrixlaan 2 zijn de onderzoeken afgerond. In de rapporten voor deze panden zijn verschillende verduurzamingsvarianten uitgewerkt. Er is hierbij gelet op mogelijke energieopbrengst en -besparing, levensduurverlenging van het dak, waterberging, de bijdrage aan de biodiversiteit, CO₂-afname, de vermindering stedelijke hitte-eilandeffect en de bijdrage aan de kwaliteit van de leefomgeving. De businesscases moeten nog verder worden ontwikkeld. Dat gebeurt in 2018.

1.3 Ambtenaren geven het goede voorbeeld

Op verschillende manieren laat de gemeente Schiedam zien dat gewerkt wordt aan duurzaamheid.

Zo worden ambtenaren gestimuleerd om met de fiets naar het werk te komen met de actie 'Op de fiets werkt beter'. Ook deed de gemeente in 2017 mee met Warme Truien Dag. Verder is het beleid rond afval scheiden verder aangescherpt. Op verschillende plekken in het gemeentehuis zijn afvalbakken geplaatst met meerdere compartimenten. De Gemeente zelf werkt ook aan het terugdringen van haar restafval. In 2016 werden alle afvalbakken bij de bureaus van medewerkers al vervangen door één afvalbak per verdieping. Het afgelopen jaar is op de begane grond en op de eerste verdieping een proef begonnen met gescheiden inzameling van etensresten, plastic en restafval.

Dilemma

Het goed scheiden van afval is duurzaam. Daar werken medewerkers van de gemeente graag aan mee. Maar afval scheiden is niet altijd even eenvoudig, zeker niet als er drie of meer afvalstromen moeten worden gescheiden. Ambtenaren moeten soms even nadenken over bij welke afvalstroom hun afval hoort.

1.4 Duurzaam inkopen als uitdaging

In 2017 is het Manifest voor Verantwoord Inkopen (MVI) door wethouder Van Aaken ondertekend. Voor de uitvoering van het Manifest werken we samen met Vlaardingen en Maassluis. In het manifest is opgenomen dat de ondertekenaars - Vlaardingen, Maassluis en Schiedam - uiterlijk 30 juni 2017 een actieplan opstellen dat helpt bij het vergroten van de effectiviteit van MVI. Samen werken de gemeenten verder aan de uitwerking van de [actieplan MVI](#).

Het doel was om in 2017 100% duurzaam in te kopen. Het is onduidelijk of dit doel is behaald. Er wordt veel duurzaam ingekocht, maar soms is niet te bepalen of iets 100% duurzaam is. Vanaf 2018 gaan we dit concreter maken. In 2017 is namelijk een nieuw inkoopstelsel aangeschaft dat begin 2018 wordt geïmplementeerd. Hiermee kunnen aanbestedingen én inkopen digitaal worden uitgevoerd. Een belangrijk onderdeel van het nieuwe inkoopstelsel is het inkoopstartformulier, een vragenlijst waarin alle inkoopkeuzes worden vastgelegd. Hierin wordt apart aandacht besteed aan duurzaamheid, waaronder innovatief inkopen, CO₂-neutraal, social return, internationale sociale voorwaarden, biobased en circulair inkopen. Door dit formulier samen met de opdrachtgever in te vullen draagt het bij aan een betere bewustwording en duurzamere inkoop binnen het beschikbare budget.

Om duurzamer aan te besteden en in te kopen wordt op dit moment een opleidingsprogramma ontwikkeld. In 2018 zal een tweejarig programma van start gaan met alle inkoopadviseurs van de gemeenten Maassluis, Vlaardingen en Schiedam en de medewerkers van het Bureau Inkoop MVS,

het regionale bureau voor Nederlandse en Europese aanbestedingen. In de eerste helft van 2018 wordt de exacte invulling van het opleidingsprogramma vastgesteld.

1.5 Samenwerken met andere gemeenten

Om onze klimaatambities te realiseren is het noodzakelijk om samen te werken met andere gemeentes in de regio. Dat doen we al jaren met 14 gemeentes in de Alliantie Duurzaam Rijnmond. En sinds twee jaar ook met de andere 9 gemeentes in de regio Rotterdam-Den Haag. De samenwerking vindt plaats in ambtelijke en bestuurlijke netwerken, waarin de verschillende klimaatthema's worden besproken. Alle 23 gemeentes werken in 2018 samen aan een Regionale Energie Strategie (RES). De voorbereidingen zijn in 2017 gestart.

De RES zal de stappen in beeld brengen om te komen tot een vrijwel CO₂-vrije energievoorziening in 2050 voor de regio Rotterdam-Den Haag, voor de warmte- en elektriciteitsvoorziening van woningen en bedrijven. Ook mobiliteit krijgt een plek in de RES. Er ontstaat meer inzicht in de ruimtelijke en economische consequenties voor de regio. De RES zal een aanvulling zijn op lokale initiatieven.

Een regionale aanpak is nodig om te zorgen dat in de toekomst iedereen gebruik kan maken van duurzame energie. Een individuele gemeente en ook de totale regio kan niet zelfvoorzienend zijn in duurzame energie. We hebben elkaar nodig. De RES bundelt wat al gebeurt, brengt in beeld wat er nog extra moet gebeuren en geeft een handreiking voor de aanpak.

1.6 De resultaten

- Doel:** 30% CO₂-uitstoot te reduceren in 2030 ten opzichte van 1990
- Resultaat:** 33.981 ton CO₂-besparing gepland en gerealiseerd
- Doel:** jaarlijks 4% minder gas en elektriciteit gebruiken in gemeentelijke panden de CO₂-uitstoot met 12,5% te reduceren in 2020
- Resultaat:** gebruik gas en elektriciteit is licht gestegen
onderzoek naar zonnepanelen op gemeentelijke daken
- Doel:** Ambtenaren geven het goede voorbeeld
- Resultaat:** Beleid afval scheiden aangescherpt
- Doel:** 100% duurzaam inkopen in 2017
- Resultaat:** Manifest voor MVI (maatschappelijk verantwoord inkopen) ondertekend en gestart met de uitvoering
- Doel:** Samenwerking in de regio
- Resultaat:** Start met samenwerking tussen 23 gemeentes voor een Regionale Energie Strategie

2. De Stad

Wat gebeurt er in Schiedam?

2.0 Interview met Hans Vrijenhoef en Kevin Kardux van Proton Ventures

'Vangen', roept Proton Ventures directeur Hans Vrijenhoef en gooit een klein knuffelpoppetje door zijn kamer. Het blijkt een gehaakt molucuulmodel van ammoniak te zijn. 'We noemen het Monia', vertelt hij over deze bedrijfs-mascotte. 'Ik haal dit trucje altijd uit. Om maar aan te geven dat ammoniak niet eng is. Je hoeft er niet van te schrikken.'

Proton Ventures: duurzame aanjager in de haven

Vrijenhoef kan uren vertellen over de geweldige eigenschappen van ammoniak, over de opslag ervan, en de potentie die het heeft als duurzame energiedrager. Dit is waar Proton Ventures zich iedere dag hard voor maakt. Vanuit dit gedachtegoed heeft Proton Ventures zich afgelopen jaar opgeworpen als koploper voor het verduurzamen van het Schiedamse havengebied.

Nog even over ammoniak

Vrijenhoef knikt instemmend. Dat klopt. Maar toch nog even over ammoniak. 'Veel mensen hebben negatieve associaties bij ammoniak. Omdat het stinkt. Maar als je het goed gebruikt, is het niet gevaarlijk. Ammoniak heeft ervoor gezorgd dat de voedselvoorziening in de wereld is verbeterd. Er zijn door ammoniak een hoop oorlogen voorkomen.'

In 2001 had Hans Vrijenhoef het plan om ammoniak uit Rusland te importeren en in het gasnetwerk te stoppen, zodat het thuiskomt, bij de huishoudens. Maar dan in de vorm van waterstof, een afgeleide van ammoniak. Vrijenhoef: 'Dan kun je je huis verwarmen op waterstof. Dat scheelt een hoop CO₂-uitstoot. Helaas is het nog niet gelukt, we krijgen niet iedere partij mee. Maar de lobby is er nog steeds. Mijn doel is om mensen ervan te overtuigen dat een toekomst zonder CO₂ een toekomst met ammoniak is.'

Duurzame koploper in de haven

Die toekomst begint ook in Schiedam, moet Proton Ventures hebben gedacht. Directeur Vrijenhoef was enkele malen bij gemeentelijke bijeenkomsten over duurzaamheid aanwezig. Hij stak enthousiast zijn vinger op toen werd gevraagd naar partijen die de haven wilden verduurzamen. Collega Kevin Kardux ging met die opdracht aan de slag. Hij ging de deuren langs bij andere bedrijven in de haven. Kevin Kardux: 'Om te inventariseren waar bedrijven mee bezig zijn en waar de behoeftes liggen. Maar ook om te kijken waar we bedrijven bij elkaar kunnen brengen.'

Zonnepanelen

Een concreet voorbeeld is een project met zonnepanelen. Kardux: 'Er is veel dakoppervlak in de haven, en er zijn veel partijen die 'iets' met zonnepanelen willen. Maar ze weten vaak niet hoe. Door dat in kaart te brengen, help je bedrijven.' Inmiddels heeft Mammoet zonnepanelen op het dak laten plaats. Er zijn nog vijf andere bedrijven die mee willen doen.

'Iedereen wil iets met duurzaamheid, maar weet vaak niet hoe'

Walstroom

Een ander onderwerp dat tijdens de inventarisatie naar voren kwam, was geluidsoverlast. Schepen die aan wal liggen, zorgen voor overlast voor de bewoners uit de aangrenzende wijken. Dat komt doordat de dieselmotor stationair draait om voor stroom op het schip te zorgen. Niet erg milieuvriendelijk bovendien. 'We onderzoeken nu de mogelijkheden om hier iets aan te doen, bijvoorbeeld door het gebruik van walstroom', vertelt Kadux. 'Zo kunnen de schepen aangesloten worden op elektriciteit aan wal. Dan hoeft de dieselmotor niet meer aan. Scheelt geluid en CO₂-uitstoot. Er zijn verschillende bedrijven geïnteresseerd in deze mogelijkheid. Nu komt er een vervolgstudie, om te onderzoeken of er een businesscase in zit.' Vrijenhoef oppert: 'Misschien zijn er ook mogelijkheden om die elektriciteit met ammoniak op te wekken.'

Kardux en Vrijenhoef hebben het afgelopen jaar veel energie gehaald uit hun nieuwe rol aan duurzame aanjager in de haven. 'Iedereen die we spreken is enthousiast', heeft Kevin Kardux ervaren. 'Bedrijven willen graag aan de slag met duurzaamheid, maar weten soms niet hoe. Door met elkaar het gesprek aan te gaan, kunnen we elkaar verder helpen.'

Stichting DUW! adviseert Schiedams bedrijfsleven over zonne-energie

2.1 Interview met Niels Fluitman van Stichting DUW!

Alle bedrijfsgebouwen hebben een dak. Natuurlijk is dat handig, tegen de regen en de kou. Maar een dakoppervlak is ook prima geschikt om energie op te wekken, door er zonnepanelen op te leggen. In september is Stichting DUW! opgericht om Schiedamse bedrijven te adviseren over zonne-energie. Niels Fluitman vertelt erover.

'De afgelopen jaren is een wildgroei ontstaan aan aanbieders van zonnepanelen', weet Fluitman. 'Met grote beloftes over terugverdiertijden en winstpercentages. Door al die aanbieders en beloftes weten bedrijven vaak niet waar ze goed aan doen. En of ze er goed aan doen om zonnepanelen op hun dak te plaatsen. Met Stichting DUW! geven we namens de gemeente Schiedam deskundig advies over zonne-energie en zorgen we ervoor dat de kennis lokaal blijft geborgen. Dit kan met name voor toekomstige verduurzamingsinitiatieven waardevol blijken.'

Onderzoek naar potentie zonnepanelen

Stichting Duw! heeft als opdracht om een grootschalig zonne-energiepark te ontwikkelen en vier panden maatschappelijk vastgoed te verduurzamen. Stichting DUW! adviseert hierbij het Schiedamse bedrijfsleven. 'Uiteraard is het aan de bedrijven zelf om te bepalen of ze dat ook daadwerkelijk gaan doen. De potentie aan panelen voor de bedrijven aan de haven is het veelvoudige van die voor de gemeentelijke panden. Daarnaast zijn we met een pilotstudie bezig voor VVE's.'

De werkwijze van DUW!

Stichting DUW! gaat als volgt te werk. Eerst vindt een onderzoek plaats naar de geschiktheid van het dak. 'We vragen daarvoor de bouwtekeningen op en kijken goed naar de helling van het dak en eventuele installaties die al op het dak zijn geplaatst', vertelt Niels Fluitman. Dan volgt een advies en een businesscase. 'Vervolgens kunnen we bedrijven ook helpen met het aanvragen van subsidies, onder andere de Energie Investeringsaftrek, salderen of SDE+-subsidie. De juiste subsidieconstructie is afhankelijk van het energieverbruik, opwekvermogen en aansluitwaarde bij de netbeheerder.'

Succes bewezen

Het principe van Stichting DUW! – een onafhankelijke instantie bedrijven adviseert – heeft zich reeds in de praktijk bewezen. Bij een vergelijkbaar initiatief in de omgeving Tilburg werken inmiddels zes mensen die zich actief inzetten om het bedrijfsleven te verduurzamen.

Breder dan zonnepanelen

Uiteindelijk is het de bedoeling dat de dienstverlening van DUW! verder strekt dan zonnepanelen alleen. Fluitman: 'We willen ons ook gaan richten op het circulaire gedachtegoed, het verantwoord gebruik van materialen en het sluiten van de keten. Zo ver is het nog niet. Voorlopig zijn er nog te veel onbenutte daken in Schiedam.'

2.2 Schiedams bedrijfsleven steeds groener

Het Schiedams bedrijfsleven kan een grote bijdrage leveren aan het terugdringen van de CO₂-uitstoot in Schiedam. In 2017 zijn er vanuit de gemeente verschillende projecten opgestart die helpen bij het behalen van de klimaatdoelstellingen van de gemeente Schiedam.

Zo werkt de gemeente Schiedam samen met ondernemers aan het project Zon op Bedrijfsdaken. Bedrijven kunnen zich aanmelden om zonnepanelen te laten plaatsen op hun dak. Hiervoor kunnen ze subsidie krijgen, de zogenaamde SDE+ subsidie. Er hebben zich 17 deelnemers aangemeld. Voor 12 ervan is het realistisch om die zonnepanelen ook daadwerkelijk te gaan realiseren. De opwek is goed voor 2,3 MegaWatt.

Een andere grote duurzame opwekker in de gemeente Schiedam is de nieuwe megabioscoop aan de rand van de stad. Deze Euro-scoop is in 2017 opgeleverd met een dak vol zonnepanelen.

Naast zonne-energie wordt nadrukkelijk gekeken naar de mogelijkheden voor windenergie in Schiedam. Dat is nog niet eenvoudig, want de ruimte voor windmolens binnen Schiedam is schaars en de eisen die worden gesteld aan de veiligheid rondom windmolens zijn streng. Een van de twee plekken die volgens de onderzoeken van de provincie geschikt zou moeten zijn voor een windmolen in de Haven, die is opgenomen in de verordening Ruimte en Milieu van de provincie en die het Schiedams Energie Collectief wil ontwikkelen, stuit voornamelijk op het probleem dat op basis van de huidige regelgeving de veiligheidscontour van de molen schampt aan een deel van een kwetsbaar object. Er wordt nog naar oplossingen gezocht.

2.3 Versterken van duurzame economie in Schiedam

Voor het versterken van een duurzame economie in de stad is een Innovatie-agenda opgesteld. Op die agenda staat onder andere een onderzoek of er in Schiedam een locatie kan worden ingericht die innovatie aanwakkert. De gemeente heeft de opdracht gegeven voor een haalbaarheidsstudie naar de potentie van het ONS-pand als innovatieve hotspot. Het blijkt dat het kans van slagen heeft om hier een plek van te maken waar innovatieve bedrijven zich vestigen en waar duurzaamheid één van de kernwaarden is.

Circulaire economie

Het afgelopen jaar vonden in het ONS-pand ook zogenaamde Inspiratie Cafés plaats. Dit zijn bijeenkomsten waar een (actueel) thema wordt behandeld en sprekers aan bod komen die verstand hebben van het onderwerp. Het eerste ONS Inspiratie Café van 2017 had als thema *'Bruikbare Circulaire Economie in de Schiedamse praktijk'*. Dit is een manier om duurzame bedrijven aan de gemeente te binden, een van de speerpunten uit het klimaatbeleidsplan van de gemeente Schiedam.

Het thema sloot aan bij het initiatief van het bedrijf PulsUp. Dit bedrijf onderzocht in opdracht van de gemeente of bedrijven in Spaanse Polder en 's Gravenlandse Polder elkaars reststromen kunnen gebruiken. Het afgelopen jaar heeft PulsUp dit vertaald naar een digitaal platform. Dit met het doel afval te reduceren en het circulaire gedachtegoed te stimuleren.

The Next Economy

Op de Innovatie-agenda van de gemeente staat ook dat er voldoende ruimte wordt gegeven aan het creëren van waardevolle netwerken. Dit zijn bijvoorbeeld netwerken waar kennis, onderwijs en talent aan elkaar wordt gekoppeld. Een goed voorbeeld hiervan is een

serie bijeenkomsten waar tien bedrijven uit de haven aan deelnamen en hun wensen en problemen op het gebied van de 'next economy' voor het voetlicht brachten. Solutionlab MOIC ging aan de slag met de uitkomsten uit die bijeenkomsten en heeft aantal projecten opgezet. Deze projecten moeten ervoor zorgen dat Schiedamse bedrijven, onderwijsinstellingen en overheid samenwerken aan een toekomstperspectief voor het Schiedamse havengebied.

2.4 Groene en blauwe initiatieven

De gemeente heeft ook vorig jaar verder gewerkt aan de uitvoering van het meerjarigenplan voor groen en water. Een hoogtepunt hierin was de oplevering van het natuurspeelbos in het Beatrixpark. Ook is gewerkt aan de groene verbinding tussen de getijdenkreek Vijfsluizen en de Poldervaart. Daarnaast is het groen op en rond de oude Room-Katholieke begraafplaats opgeknapt. Het park Bijdorp is gereconstrueerd tot een sociaal vriendelijk park met waterberging voor het laag gelegen stadsdeel Bijdorp. Het ontwikkelingsplan voor het Beatrixpark is nagenoeg voltooid met als laatste de opknopbeurt van de heemtuin. En de plannen voor een bijenstal in het Beatrixpark zijn verder ontwikkeld, mede door de gewonnen € 5.000 euro van het Duurzame Stadsinitiatief.

2.5 Bomen in Schiedam

De gemeente Schiedam is het afgelopen jaar verschillende malen in het nieuws geweest over het groenbeleid in Schiedam. Zo is ophef ontstaan onder bewoners over de voorgenomen kap van 80 bomen en struikgewas in Schiedam West. Deze bomen zouden moeten wijken voor een voet- en fietspad. Na een drukbezochte bijeenkomst in het stadhuis heeft de

gemeente besloten het plan voor het voet- en fietspad aan te passen. Daarbij wordt gezocht naar een variant waarbij zoveel mogelijk bomen behouden blijven.

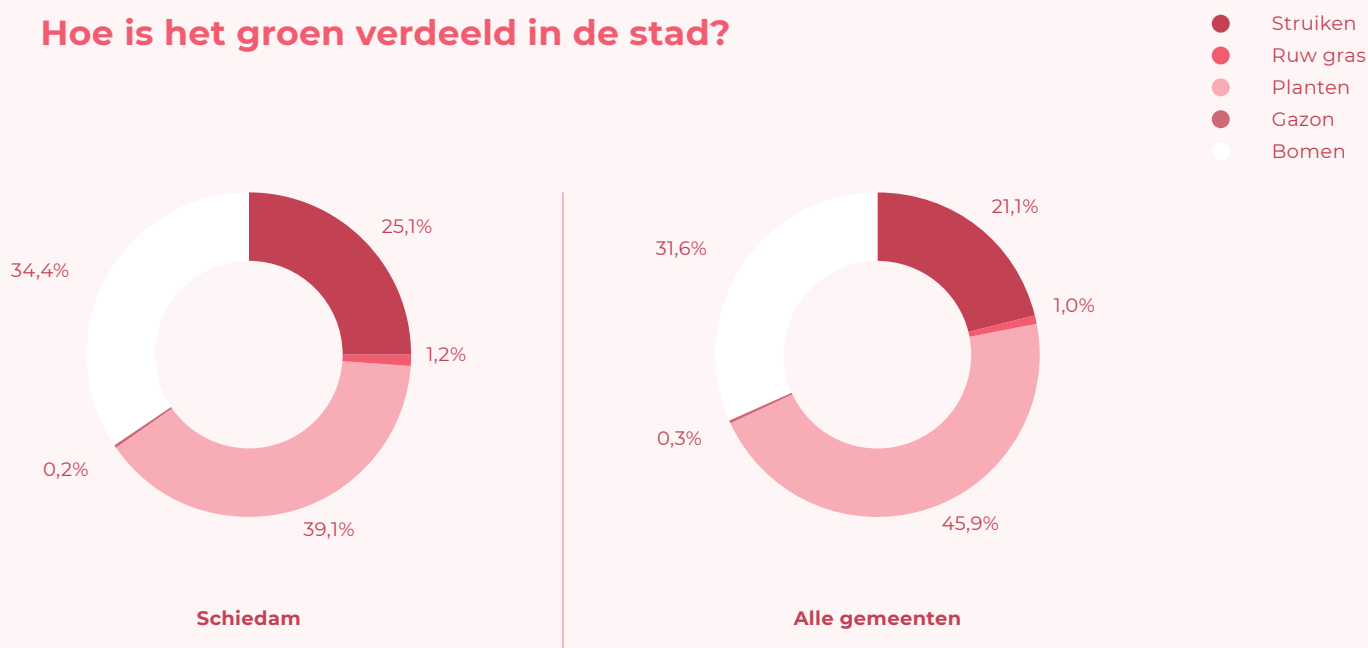
Een ander gevoelig punt het afgelopen jaar is de beplanting op het park op de A4. Bij de aanleg van het park heeft Rijkswaterstaat zo'n 4.000 bomen geplant. Volgens verschillende bewoners zijn deze bomen kleiner dan beloofd. Zij willen grotere bomen in het park. Omdat het een dakpark betreft kunnen er echter maar een klein deel bomen in een grote maat worden geplant. De Raad van State doet een uitspraak over deze kwestie.

Jaarlijks laat de gemeente Schiedam een benchmark uitvoeren van het groen in de stad door de Wageningen Universiteit. In totaal staan er in Schiedam 33.500 bomen. Dat is minder dan vorig jaar. Uit de benchmark blijkt verder dat in Schiedam zo'n 5.000 bomen meer staan dan in vergelijkbare steden. In totaal beslaan bomen zo'n 1,2% van het totale groenoppervlak in de stad, dat verder uit gras, struiken, planten en gazon bestaat. Landelijk ligt dat percentage op 1%.

Bomen in Schiedam

2017	33.500
2016	33.564
2015	33.546
2014	33.515

Hoe is het groen verdeeld in de stad?

2.6 Schiedam kent bijzondere dieren

De gemeente houdt al enkele jaren een natuurmonitor bij. Hierin staan bijzondere ecologische ontwikkelingen in de stad. Het afgelopen voorjaar is bijvoorbeeld een zwerm van 200 oeverzwaluwen neergestreken op een talud ten noorden van het Beatrixpark nabij Sveaparken. Daardoor zijn de werkzaamheden die daar plaatsvonden tijdelijk opgeschort. Nu de zwaluwen weer vertrokken zijn, wordt weer verder gewerkt. Aan de andere kant van het spoorviaduct zorgt de aannemer voor precies dezelfde zandberg. Hopelijk nestelen de oeverzwaluwen zich komend voorjaar weer ten noorden van het Beatrixpark, maar dan aan deze kant van het viaduct. Verder kreeg de kinderboerderij er nieuwe bewoners bij: ooievaars. Afgelopen jaar kregen ze voor het eerst twee jongen. Jammerlijk maakte een van de jongen een fatale val uit het nest. Andere bijzondere vogels die het afgelopen jaar werden

gesignaleerd zijn sperwers is Schiedam-West en ijsvogels in Schiedam-Noord. In de natuurmonitor staat verder dat er geregeld vossen in Schiedam zijn waargenomen.

2.7 Duurzame mobiliteit

Parkeren

Mobiliteit en ruimte zijn belangrijke thema's voor de stad Schiedam. Daarbij is één van de uitgangspunten van de gemeente Schiedam dat parkeren mag, maar dat andere vormen van mobiliteit beter zijn. Daarom is dit jaar met een speciale tool inzichtelijk gemaakt hoe de gemeente slimmer om kan gaan met parkeren. Door minder parkeerplaatsen te realiseren bij nieuwe plannen en door anders om te gaan met parkeren. In de binnenstad worden geen extra parkeerplekken meer gerealiseerd en wordt meer aandacht gegeven aan de fiets en het openbaar vervoer.

Duurzaam openbaar vervoer

Duurzaam openbaar vervoer is gericht op zowel de milieu- als de sociale kant van duurzaamheid. Door openbaar vervoer te stimuleren als alternatief voor de auto en door OV-voertuigen steeds meer op elektriciteit te laten rijden wordt de CO₂-uitstoot van het vervoer van personen gereduceerd. Tegelijkertijd kunnen meer mensen zich sneller en makkelijker verplaatsen door het openbaar vervoer voor verschillende vervoersgroepen toegankelijk te maken. Met diverse projecten werkt de gemeente aan het verduurzamen van het openbaar vervoer in Schiedam.

De bus

In de ontwikkeling naar CO₂-neutraal busvervoer op de huidige lokale en regionale busnetten zijn in 2017 verdere stappen gezet. In de nieuwe concessie voor het busvervoer, dat loopt tot 2034, zijn eisen gesteld over de wijze waarop de 100% zero-emission wordt gerealiseerd. Het doel is dat het busvervoer al in 2025 CO₂-neutraal is. De nieuwe busconcessie start in 2019. De RET zal het vervoer blijven verzorgen.

Lokaal aanvullend vervoer

In 2017 is besloten om het vrijwilligersinitiatief van Argos Mobiel te continueren in 2018. Argos Mobiel is een samenwerking tussen een zorgverlener en de gemeente Schiedam voor lokaal aanvullend vervoer. Net als bij een taxi kan een Argos Mobiel worden opgeroepen. In 2018 wordt bekeken of Argos Mobiel in 2019 een structurele invulling kan krijgen. Er wordt ook gekeken naar de mogelijkheid om de in 2012 gestaakte busdiensten in de avonduren te vervangen.

In 2017 is gekeken naar de mogelijkheden om bedrijfsterreinen, met name in het Havengebied, beter bereikbaar te maken met lokaal aanvullend vervoer. Veel werknemers gaan nog met de auto naar hun werk. In 2017 zijn bij

twalf bedrijven mobiliteitsscans gemaakt. Die worden samengevoegd, om in 2018 bedrijven voor te stellen om gebruik te gaan maken van pendelvervoer, fiets of watertaxi. Met bedrijven zullen afspraken worden gemaakt, om te zorgen voor een goede dekking van dit vervoersysteem. In potentie kan dit veel CO₂-uitstoot reduceren. En voor zowel lokale als regionale verplaatsingen biedt het een beter alternatief voor de auto dan het huidige lokale busnet. Bovendien kunnen bedrijven besparen op hun vervoerskosten en hun indirecte CO₂-uitstoot door woon-werkverkeer.

Dilemma

Het besluit om Argos Mobiel te continueren verliep moeizaam. De maatschappelijke betekenis en kansen voor de gebruikers worden onderkend. Maar als reïntegratieproject, werkloze mensen konden zich vrijwillig aanmelden als chauffeur, is het project niet geslaagd.

Autonoom vervoer

Op termijn kan zelfrijdend vervoer een rendabel alternatief zijn van lokaal aanvullend vervoer. De gemeente werkt aan plannen voor een testfaciliteit voor autonoom vervoer, gekoppeld aan het eigen aanvullende vervoersysteem. De gemeenten Schiedam en Vlaardingen hebben samen plannen ontwikkeld om de metrostations Vijfsluizen en Vlaardingen Oost te verbinden met een autonome (elektrische) shuttle. Dit is vergelijkbaar met de Rivium Parkshuttle in Capelle aan den IJssel. Samen met Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH), leveranciers en vervoerders wordt in 2018 verder gekeken naar de financiële haalbaarheid en realisatie van de plannen.

Lage CO₂-uitstoot per inwoner

Uit landelijk onderzoek komt naar voren dat Schiedam in de top 4 staat van Nederlandse gemeenten met de minste CO₂-uitstoot per inwoner in het wegverkeer (0,4 ton CO₂ per persoon). Maassluis en Vlaardingen staan met

0,3 ton CO₂-uitstoot per inwoner op de eerste en tweede plek. In dit onderzoek zijn de snelwegen niet meegenomen.

2.8 Scholen aan de slag

De Primo Scholen in Schiedam zijn in 2017 aan de slag gegaan met duurzaamheid. Er wordt met ondersteuning van de gemeente duurzaamheidsbeleid voor deze scholen ontwikkeld. Ook zijn het afgelopen jaar energiescans uitgevoerd op de 11 Primo Scholen. In totaal zijn 34 energiescans uitgevoerd. Aansluitend aan de scans zal er een actualisatie worden gemaakt van de meerjarenonderhoudsplanningen voor alle locaties. Hierbij zullen de geadviseerde energiebesparende maatregelen worden geïntegreerd in de planning.

Ook de Openbare Scholengroep Vlaardingen Schiedam werkt aan duurzaamheid. In 2017 is besloten de daken van de Mavo Schravental en het ProNova College te beleggen met zonnepanelen. In totaal worden er bijna 900 panelen geplaatst, goed voor 100 ton CO₂-reductie per jaar.

De gemeente Schiedam heeft daarnaast geïnventariseerd welke bestaande sporthallen en sportvoorzieningen verduurzaamd kunnen worden. De mogelijkheden zijn hier beperkt. Een deel van de sportvoorzieningen is verplaatst naar het dak van de A4 of binnen Harga. Deze sportvoorzieningen worden nieuw en duurzaam gebouwd. De Sporthal en het zwembad zijn in beheer van Optisport tot 2020. Ook is het onduidelijk wat de levensduur van deze gebouwen is.

2.9 Slimme en Gezonde Stad

Al sinds 2015 werkt de gemeente samen met Rijkswaterstaat aan het programma [Slimme](#)

[en Gezonde Stad](#). Het doel van dit programma is om buiten de bestaande regels en normen en met behulp van slimme, lokale samenwerkingen de leefbaarheid en gezondheid van Schiedam en Schiedammers te verbeteren. Drie gebieden krijgen de aandacht: de tunnel onder de A4, de haven en de A20. In mei 2017 konden mensen tijdens het symposium [Mijn stad in Beweging](#) kennis maken met de diverse innovaties die zijn toegepast bij het A4-project in Schiedam. Het symposium liet zien hoe de bouw van de A4 is gecombineerd met praktische oplossingen voor lucht- en geluidsoverlast. Schiedam is als inspiratiebron aangeboden aan andere steden.

Voor de Schiedamse haven is een van de opgaves om economische ontwikkeling te combineren met een afname van milieuhinder. Omwonenden en bedrijven zijn samen op zoek gegaan naar een oplossing voor geluidsoverlast. Generatoren die schepen 's nachts van brandstof voorzien houden de bewoners uit hun slaap. De betreffende bedrijven zijn vrijwillig bereid om samen aan een oplossing te werken.

Met het programma Slimme en Gezonde stad kijkt de gemeente naar de mogelijkheden de barrièrewerking van de A20 te verminderen en de uitstoot van schadelijke stoffen en geluid te beperken. De A20 loopt dwars door Schiedam en vormt samen met de andere vervoersstromen een flinke barrière tussen de twee stadsdelen. Er wordt voor de korte termijn vooral gekeken naar een betere fietsbaarheid. Zo lopen er drie belangrijke fietsroutes onder de A20 door die in samenwerking rijk-gemeente verbeterd (kunnen) worden. In mei 2017 is de bijeenkomst gehouden [‘Fietsen onder de A20 naar een gezonde stad’](#). Vooral door de virtual reality fiets was dit een succesvolle bijeenkomst. De reacties tijdens deze bijeenkomst worden ook gebruikt bij de herinrichtingsplanningen voor de fietstunnels.

2.10 De resultaten

Doel:	30% CO ₂ -reductie in 2030 ten opzichte van 1990
Resultaat:	project Zon op Bedrijfsdaken 34 energiescans bij scholen Mavo Schravenlant en ProNova College krijgen 900 zonnepanelen Zonne-energieproject in de haven
Doel:	creëren van een aantrekkelijke woonomgeving en een autoluwe binnenstad
Resultaat:	uitvoering programma Slimme en Gezonde stad Uitvoeringsprogramma Parkeren vastgesteld
Doel:	jaarlijks 0,5% CO ₂ -reductie door het aantrekkelijker maken van openbaar en fietsvervoer
Resultaat:	nieuwe busconcessie met als uitgangspunt CO ₂ -neutraal in 2025 met 0,3 ton CO ₂ per inwoner een relatief lage uitstoot in het wegverkeer besluit om Argos Mobiel in 2018 te continueren en verder te onderzoeken
Overige resultaten:	oplevering van het natuurspeelbos in het Beatrixpark Schiedam telt 33.500 bomen organiseren ONS Inspiratie Café

3 . De Schiedammer

Wat doet de Schiedammer?

'We gaan sowieso om, dan is het beter om je stem nu te laten horen'

3.0 Interview met Louis Addens en Rob Kent van de Wijk Energiek Groep over gasloze wijken

Louis Addens (65) en Rob Kent (68) wonen al meer dan dertig jaar in Groenoord. In een flat aan de Oreliosingel. Louis woont met zijn vrouw Joke op de zesde, Rob en zijn Lesley op de derde. Deze actieve bewoners vertegenwoordigen de Wijk Energiek Groep en helpen de gemeente mee om hun wijk gasloos te maken. Eenvoudig is het niet, zelfs niet in hun eigen huis. 'Maar we gaan om, dus kun je maar beter nu je stem laten horen dan achteraf te zeuren.'

Louis en Rob zijn van die mensen die zich overall in de wijk roeren. Ze rijden de tuk tuk door de straten, bakken pannenkoeken op inductiekookplaten bij het Groenordfestival, zijn mantelzorger, zijn betrokken bij het magazine over Groenord, doen mee aan amateurtoneel en zijn present op buurtfestivals en evenementen. 'We hebben het goed voor met onze wijk, we willen graag meer verbinding tussen bewoners', vertelt Rob Kent. Het is daarom niet gek dat Louis en Rob zich ook willen inzetten voor de Wijk Energiek Groep voor de wijken Groenord en Nieuwland.

De Wijk Energiek Groep

Deze Wijk Energiek Groep is een initiatief van de gemeente Schiedam, Woonplus, Stedin, Eneco en de Provincie (de ondertekenaars van de intentieverklaring 'Groenord en Nieuwland op Duurzame Warmte') en is in het leven geroepen om de energietransitie van Groenord en Nieuwland kritisch en opbouwend te volgen. Deze twee wijken zijn namelijk aangewezen om als eerste wijken van Schiedam compleet gasloos te worden. Dat past bij de gemeentelijke klimaatambities en de ondertekening van de Green Deal Aardgasvrije wijken. In de Wijk Energiek Groep zitten een vertegenwoordiging van de bewoners van de twee wijken, woningcorporatie Woonplus en de gemeente Schiedam.

Een uitdagende omslag

Louis en Rob kennen nog de vorige energietransitie, die van kolen naar gas, in de jaren vijftig. Louis: 'Dat verliep heel soepel. Daar hoefde je haast niet over na te denken. Het was ook tamelijk smerig, die kolen. Dus gas was een uitkomst.' Nu is het anders. Uitdager, merken de twee. Rob vertelt erover: 'Je moet bedenken dat deze wijken vrij arm zijn. Bovendien is het hier ook vergrijsd. En

oudere mensen stappen niet zo snel van hun gewoontes af. Een omslag naar een gasloos huishouden is niet niks.'

De baas in de keuken

Dat merken Louis en Rob thuis ook. Hun vrouwen koken al jaren op gas. De overstap naar inductie bespreken, dat is nog net niet het huwelijk op het spel zetten, maar gevoelig ligt het onderwerp wel. 'Zij is toch de baas in de keuken', accepteert Louis zijn verlies. Dan, al brainstormend: 'Misschien moeten we een inductiekookworkshop organiseren voor alle bewoners uit de wijk. Om ze te laten wennen.' 'Goed idee', reageert Rob enthousiast. Hij kent zo al een paar mensen die mee moeten doen. Zijn eigen vrouw, die graag de wokpan gebruikt, maar niet weet hoe je hiermee elektrisch werkt. Maar ook de Syrische vrouw die hij onlangs sprak. Zij gebruikt een typische ketel met een bolle bodem: lastig op zo'n elektrische kookplaat...

Voor het warmtenet

Het afgelopen jaar heeft de Wijk Energiek Groep alle dilemma's met betrekking tot de energietransitie kritisch besproken. Rob: 'Ja, kritisch ja, we zijn gezond wantrouwend, want het komt straks wel op de huurder neer.' De Wijk Energiek Groep heeft de gemeente geadviseerd de mogelijkheden voor het warmtenet verder te onderzoeken. 'Die restwarmte uit de haven kunnen we prima inzetten. De buis ligt er al', verklaart Rob. 'Alle woningen compleet isoleren is onhaalbaar, vinden we. Dat is veel te duur.' Komend jaar start 'fase twee', zoals Louis en Rob het noemen. 'Dan gaan we aan de slag met wat het allemaal gaat kosten. Dat wordt interessant!'

3.1 Bewoners kiezen samen met gemeente voor duurzaam wonen

8 maart 2017 was een belangrijke dag voor Schiedam. Toen heeft de minister van Economische Zaken de Green Deal Aardgasvrije Wijken ondertekend, samen met een dertigtal gemeenten waaronder Schiedam, netbeheerders en enkele koepelorganisaties. En de gemeente heeft er meteen werk van gemaakt. In april is door de gemeente Schiedam, woningcorporatie Woonplus, de Provincie Zuid-Holland, Eneco en netwerkbeheerder Stedin een [lokale intentieovereenkomst](#) ondertekend om de verwarming van de wijken Groenord en Nieuwland te verduurzamen. De eerste fase in de uitvoering hiervan is een onderzoek naar de mogelijke alternatieven voor aardgas. Die fase is afgerond. Het alternatief met de hoogste voorkeur is een (hoge temperatuur) warmtenet. In plaats van met een CV-ketel die op gas werkt, worden huizen dan verwarmd met water van ruim 80 graden. Dat warme water komt binnen via een netwerk van leidingen onder de grond vanuit de haven. Het afgekoelde water wordt vervolgens via andere buizen weer afgevoerd. In 2018 wordt gekeken of deze mogelijkheid ook financieel haalbaar is.

Inwoners faciliteren

De gemeente Schiedam wil inwoners ook graag faciliteren om zelf te verduurzamen. Hier zijn verschillende regelingen voor. Zo konden bewoners van Schiedam het afgelopen jaar meedoen aan de actie SamenZonne-Energie van iChoosr. In totaal hebben in 2017 96 bewoners aangegeven mee te willen doen. Zij hebben allemaal een aanbod gekregen van iChoosr. Daar gingen 38 bewoners mee akkoord. In totaal kunnen er 376 zonnepanelen op particuliere huizen worden geplaatst door deze actie. De verwachting is dat het aantal

daadwerkelijk gerealiseerde systemen iets lager zal liggen, omdat daken mogelijk toch niet geschikt blijken.

Warmtescan

Bewoners uit Schiedam-West kregen in het najaar de mogelijkheid om via het Serviceloket Woningverbetering een warmtescan uit te laten voeren bij hun woning. Met een warmtescan wordt duidelijk waar in het huis warmte verloren gaat. Door dit te weten kunnen isolerende maatregelen genomen worden. In totaal zijn bij deze actie 72 scans uitgevoerd. Hier wordt een vervolg aan gegeven. Dat wil zeggen dat de bewoners een voucher krijgen om bij de WoonWijzerWinkel advies in te winnen over de verbeteringen die ze kunnen doorvoeren. Ook van buiten Schiedam-West kwamen aanmeldingen voor het laten uitvoeren van warmtescans: zo'n 50. In het begin van 2017 zijn er ook zo'n 70 warmtescans uitgevoerd. Tevens zijn 130 appartementen doorgelicht.

Levensloopbestendig wonen

Bij het Serviceloket Woningverbetering kunnen bewoners ook terecht om advies te krijgen over levensloopbestendig wonen. Zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen in je eigen huis is ook een vorm van duurzaamheid, vindt de gemeente. Met het project 'Lang zult u wonen' hebben het afgelopen jaar 90 inwoners advies gekregen hoe hun woning levensloopbestendig te krijgen. Het Serviceloket Woningverbetering gaat zich de komende periode richten op het benaderen van vve's voor het advies over levensloopbestendig wonen. Speciaal voor vve's biedt het Serviceloket ook advies over het vergroenen van de meerjarenonderhoudsprogramma's. Daar kunnen vve's ook subsidie voor krijgen. In 2017 hebben 2 vve's hiervan gebruikgemaakt. Aan nog eens 50 inwoners is het afgelopen jaar een gericht energie-advies gegeven.

3.2 Samen afval reduceren

Afval the Challenge

In juni 2017 is het nieuwe afvalbeleidsplan [Afval the Challenge](#) vastgesteld. Samen met inwoners werken we de komende jaren aan het verder terugdringen van de hoeveelheid restafval. Het gaat de goede kant op. Toch blijft de hoeveelheid gescheiden ingezameld afval in Schiedam flink achter bij het landelijk gemiddelde. In 2017 gooide elke Schiedammer nog 259 kilo weg aan restafval. In 2020 moet dat zijn terug gebracht tot 160 kilo per persoon. Dat is 60 kilo meer dan de landelijke doel van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Met 99 kilo minder afval per inwoner blijft Schiedams eigen ambitie een flinke uitdaging. Een belangrijke oorzaak voor het achterblijven van de resultaten is dat Schiedam relatief veel hoogbouw kent. En in flats wordt in het algemeen minder afval gescheiden, omdat bewoners van flatwoningen ervaren dat het veel werk is om hun afval gescheiden aan te bieden. Voor Schiedammers met een tuin is de drempel om te scheiden lager.

In de Schiedamse wijken worden verschillende initiatieven opgestart om afval te scheiden. Zo is in Nieuwland een recyclewinkel geopend, waar mensen hun afval kunnen scheiden. En op de Groenelaan heeft de retourette een eigentijdse restyling gekregen. In West worden voor 5.000 adressen zo'n 50 centrale groente-, fruit en etenswarencontainers in de straten geplaatst. En om afvalscheiding te stimuleren loopt in de Toneelspelersbuurt een proef waarbij de grijze kliko is vervangen door één voor plastic en drankkartons.

Dilemma's

Er spelen een aantal dilemma's rond het thema afval. Zo is het door de vele hoogbouw in Schiedam niet mogelijk om de landelijke afvalambitie, 100 kilo restafval per inwoner per jaar vanaf 2020, te volgen. Er zijn investeringen in inzamelmiddelen en communicatie nodig om de gewenste daling van de hoeveelheid restafval te realiseren. Het College wil echter niet dat de afvalstoffenheffing stijgt en heeft op verzoek van de Gemeenteraad een aanpassing gemaakt aan het nieuwe afvalbeleidsplan.

Afval The Game

Voor de derde keer op rij is bij alle groepen 6 van Schiedamse basisscholen Afval the Game gehouden. De leerlingen kregen drie weken lang lessen over afval en afval scheiden, recycling en goed afvalgedrag. Het hoogtepunt was de grondstoffeninzameling, waarbij de hele buurt werd betrokken om papier in te zamelen. Bij Irado werden de [winnaars van Afval the Game](#) bekend gemaakt. Een bingovariant van Afval the Game werd bij een aantal flats gehouden. Buren op één portiek verdienden een leuke prijs als zij allemaal de toezegging deden om plastic te scheiden. Lukte dat bij een hele flat dan kregen zij een feest aangeboden. Ook zijn 100 deelnemers 100 dagen lang de uitdaging aangegaan om [100% afvalvrij](#) te leven. Deze moeilijke, maar uitdagende taak resulteerde in een afvalreductie van 12 naar 2 kilo (per huishouden).

3.3 Schiedammers pakken de fiets

Fietsen is gezond. En de fiets stoot geen schadelijke stoffen uit. We willen stimuleren dat ritjes korte dan zeven kilometer met de fiets gebeuren. Schiedam heeft daarom een ambitieuze fietsdoelstelling: in 2020 gebeurt 32% van alle dagelijkse verplaatsingen in Schiedam met de fiets. Op dit moment zouden

dat 25.000 inwoners zijn. In 2011, toen dit doel werd vastgesteld, was dat nog 26%. De ambitie kwam tot stand met de verplaatsingsmonitor en is opgenomen in het Gemeentelijk Vervoers- en Verkeersplan (GVVP). In 2020 wordt de monitor herhaald om te bepalen of het doel is bereikt.

Om fietsen bij inwoners te stimuleren werkt de gemeente aan de infrastructuur om prettig en veilig fietsverkeer mogelijk te maken. Zo is met de NHTV Hogeschool een VR-simulatie uitgevoerd om te onderzoeken welke ingrepen bijdragen aan een positieve fietsbeleving. Aan fietsende Schiedammers is de vraag voorgelegd: [Heb jij ook een tunnelvisie?](#), om erachter te komen wat zij vinden van de fietstunnels bij onder andere de Schiedamseweg, de Overschieseweg en de Hargalaan. Samen met leerlingen van het Spieringhoek College worden conclusies getrokken van de [reacties die Schiedammers](#) gaven. In totaal zijn er 17 fietstunnels in Schiedam. Door studenten van de NHTV werd per tunnel een technische analyse gemaakt van de veiligheid. Daarin werd gekeken naar verlichting, ontwerp, beheer, afwerking en sociale veiligheid. Per tunnel is de mate van veiligheid uitgedrukt in een cijfer van 1 t/m 10. Samen met de uitkomsten van de fietsende Schiedammers zal in 2018 in een vervolganalyse gekeken worden naar de mogelijkheden voor herinrichting van de fietstunnels.

Fietsparkeren

Om inwoners aan te sporen om de fiets te pakken, is het ook belangrijk dat ze hun fiets goed kunnen parkeren. De komende jaren wordt hier aandacht voor gevraagd. In 2017 zijn veel voorbereidingen getroffen. Zo zijn er verschillende scenario's bekeken voor bewaakte stallingen in het centrum en bij het station. Winkelaars met een fietsmand voorop hebben nu eenmaal andere parkeerbehoeften dan e-bikende forenzen die de trein moeten halen.

In 2018 wordt op het Broersveld een bewaakte stalling gerealiseerd voor 280 fietsen. Verder werkt de gemeente, ook in 2018 nog, aan de voorbereidingen voor het optimaliseren van de stalling bij het NS-station.

In de vooroorlogse wijken hebben bewoners vaak weinig ruimte voor hun fietsen. Soms staan ze zelfs in de woonkamer of de gang. Daarom kijkt de gemeente naar mogelijkheden om dat te verbeteren met voorzieningen op straat als fietstrommels en fietsnieten. Maar ook door te kijken waar éénrichtingsverkeer mogelijk is. In zo'n straat kan de stoep verbreed worden. Waardoor ruimte voor fietsstallingen ontstaat, zonder dat er autoplekken verdwijnen. Dit gebeurt momenteel in de Schrijversbuurt, Schiedam-West.

In 2017 is het onderwerp fietsparkeren opgenomen in het brede Uitvoeringsprogramma Parkeren. Hierdoor is het mogelijk om een deel van de inkomsten uit de autoparkeermeters te gebruiken voor fietsstallingen. Zo is het mogelijk om het stallen van de fiets gratis te houden. En om de kosten voor fietsparkeren te kunnen blijven financieren.

Natuurlijk blijft de gemeente aan de fietspaden werken. Zo is in samenwerking met Metropoolregio Rotterdam - Den Haag (MRDH) gekeken naar de zogenaamde 'metropolitane' fietsroutes. Dit zijn de drukke, doorgaande fietspaden tussen woonwijken en werkgebieden. Bijvoorbeeld die naar Rotterdam-centrum, het vliegveld of naar de technische universiteit in Delft. Per werkdag maken meer dan 1.000, soms zelfs 2.500 fietsers gebruik van zo'n route. In 2017 is onderzocht welke metropolitane routes er zijn en welke trajecten in aanmerking komen voor verbetering. Daarbij valt te denken aan verbreding, minder opstoppen, geschikter maken voor e-bikes, asfalteren en betere verlichting. Er worden hogere eisen aan deze paden gesteld.

3.4 De resultaten

Doel:	30% CO ₂ -reductie in 2030 ten opzichte van 1990
Resultaat:	ondertekening op 8 maart 2017 van de Green Deal Aardgasvrije Wijken lokale intentieverklaring 'Groenoord en Nieuwland op duurzame warmte'
Doel:	32% van alle verplaatsingen in Schiedam gebeurt met de fiets in 2020
Resultaat:	uitvoering programma Heb jij ook een tunnelvisie? 17 fietstunnels in Schiedam beoordeeld meer fietsenstallingen in wijken fietsparkeren opgenomen in Uitvoeringsprogramma Parkeren
Doel:	160kg restafval per persoon in 2020
Resultaat:	259kg restafval per persoon Afval beleidsplan Afval the Challenge vastgesteld dgAfval the Game uitgevoerd

4. Over de gemeente

4.0 Algemene informatie

De gemeente Schiedam telt bijna 80.000 inwoners en heeft binnen haar gemeentegrenzen verschillende bedrijventerreinen, vervoersknooppunten en sociale voorzieningen. Het is de belangrijkste taak van de gemeente om taken uit te voeren die direct van belang zijn voor haar inwoners. Bijvoorbeeld het huisvuil ophalen en bestemmingsplannen maken. Daarnaast voert de gemeente ook veel landelijke wetten uit. Zo moet elke gemeente paspoorten en identiteitskaarten uitgeven aan haar inwoners. Over veel zaken mag de gemeente zelfstandig beslissen. Bijvoorbeeld over hoe de gemeente met duurzaamheid omgaat. Het maken van die keuzes is de belangrijkste taak van het gemeentebestuur.

De gemeente Schiedam heeft op haar website een online [overzicht van alle diensten en producten](#). In 2017 zijn er in totaal 59.993 diensten en producten aangemaakt, inclusief de sociale diensten van Stroomopwaarts. Aanvragen voor paspoorten en rijbewijzen, meldingen over de buitenruimte, adreswijzigingen, etcetera, komen via allerlei kanalen bij de gemeente terecht. E-mail, telefoon, post, social media, tijdens balieafspraken en via de website of de [Buiten Beter app](#). Alle meldingen worden geregistreerd om ervoor te zorgen dat ze bij de juiste ambtenaar terecht komen.

4.1 Bestuur

Aan het hoofd van de gemeente staat de gemeenteraad. Deze vertegenwoordigt de bevolking, stelt de hoofdlijnen van het beleid vast, neemt de grote beslissingen en controleert het college van B&W.

Het bestuur van een gemeente bestaat uit de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders (B&W) en de burgemeester. Op de website van de gemeente staat meer uitleg over het [bestuur van de Gemeente Schiedam](#).

4.2 Ambtelijke organisatie

De ambtelijke organisatie ondersteunt het gemeentebestuur. Onder leiding van de directie werken de ambtenaren voor college, raad en burgemeester. De gemeenteraad wordt ook nog apart ondersteund door de griffie. 15% van het senior management (regiemanagers, teammanagers/teamleiders, directeur en gemeentesecretaris) is woonachtig in Schiedam.

Op de website van de Gemeente Schiedam staat meer uitleg over de [ambtelijke organisatie](#).

4.3 Organisatie duurzaamheid

De gemeenteraad heeft halverwege 2016 het duurzaamheidsprogramma vastgesteld.

Duurzaamheid is of zo nodig wordt een integraal onderdeel van het voorgenomen beleid van de gemeente Schiedam over alle onderwerpen, economisch, sociaal én milieugereleerd. Daarom ligt de verantwoordelijkheid voor het integreren van de beleidsdoelstellingen op alle beleidsterreinen bij de afdelingen van de ambtelijke organisatie zelf.

Concreet betekent dit dat:

- ieder raadsvoorstel een duurzaamheidsparagraaf heeft;
- duurzaamheid voorwaardestellend is als de gemeente verplichtingen aangaat met partijen;
- alle adviesnota's van de gemeente getoetst worden op de doelen van het [klimaatbeleidsplan](#) van de gemeente Schiedam.

Wethouder Duurzaamheid

[Wethouder Patricia van Aaken](#) is eindverantwoordelijk voor de doelstellingen uit het Klimaatbeleidsplan Schiedam 2016-2020 en [Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid](#).

Programmamanager Duurzaamheid

De Programmamanager Duurzaamheid is uitvoerend verantwoordelijk voor dit programma. Hij werkt hieraan voor 1 fte. De Programmamanager Duurzaamheid rapporteert aan de wethouder.

Kernteam Duurzaamheid

Hij wordt daarbij ondersteund door een Kernteam Duurzaamheid, die zorgdragen voor de implementatie van het beleid. Het zijn betrokkenen vanuit alle teams in de ambtelijke organisatie: Inkoop, Vastgoed, Facilitair, etc.

4.4 Stakeholders

1.

Stakeholder

Medewerkers

Waarom belangrijk?

Verantwoordelijk voor het uitvoeren en uitdragen van het programma

Hoe en hoe vaak betrokken?

Dagelijks betrokken via:

- www.schiedamduurzaam.nl
- Kernteam Duurzaamheid
- Stadserf
- Dag van de Duurzaamheid

Wie zijn betrokken?

- Alle ambtenaren

Belangrijkste onderwerpen

- Duurzaamheidsbeleid leren kennen
- Gedragsverandering (plastic scheiden, kantoorartikelen)
- Inkoop / Manifest MVI
- Energie duurzaam opwekken

Reactie Gemeente Schiedam

- Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor het duurzaamheidsbeleid
- Programmamanager die duurzaamheidsbeleid bij medewerkers onder de aandacht brengt
- Betrekken bij duurzaamheidsverslag, waaronder informatieaanlevering over voortgang op beleidsdoelstellingen.

2.

Stakeholder

Raadsleden en College B&W

Waarom belangrijk?

Besturen en controleren van het programma

Hoe en hoe vaak betrokken?

Periodiek betrokken via:

- Stadserf
- Dag van de Duurzaamheid

Wie zijn betrokken?

- Wethouder Duurzaamheid
- Overige wethouders
- Raadsleden

Belangrijkste onderwerpen

- CO₂-reductie 2030
- Duurzaamheidsambities op alle beleidsterreinen integreren in
- Voortgang duurzaamheidsbeleid

Reactie Gemeente Schiedam

- Ambitieuze beleid van de wethouder
- Uitdragen van haar ambities in Schiedam en gemeentelijke organisatie;
- Voortgang meten op beleidsdoelstellingen en publiceren in duurzaamheidsverslag

3.**Stakeholder****Inwoners****Waarom belangrijk?**

Belangrijke doelgroep van het duurzaamheidsprogramma

Hoe en hoe vaak betrokken?

Dagelijks betrokken via:

- www.schiedamduurzaam.nl
- Duurzaamheidsverslag
- Stadserf
- Dag van de Duurzaamheid

Wie zijn betrokken?

- Schiedams Energie Collectief
- Milieuplatform
- Energiek Schiedam
- Wijkenergiegroep

Belangrijkste onderwerpen

- Servicepunt Woning Verbetering
- Haven
- Energie duurzaam opwekken
- Inwoners faciliteren
- Van Gas Los / Groenord en Nieuwland op duurzame warmte

Reactie Gemeente Schiedam

- Ambitieuze duurzaamheidsbeleid op vijf thema's waar inwoners dagelijks mee bezig zijn
- Betrokkenheid van inwoners en belangenorganisaties bij verduurzamen Schiedam
- Duurzaamheidssubsidies
- Allerlei verduurzamingsprojecten in Schiedam

4.**Stakeholder****Ondernemers & bedrijven****Waarom belangrijk?**

Belangrijke partner voor economische en duurzame ontwikkeling van Schiedam

Hoe en hoe vaak betrokken?

Periodiek betrokken via:

- Inspiratiecafe Circulaire Economie
- Dag van de Duurzaamheid
- Havenontwikkelingen

Wie zijn betrokken?

- Bezoekers Inspiratiecafe circulaire economie
- Proton Ventures
- Stichting DUW

Belangrijkste onderwerpen

- Verduurzamen haven & bedrijventerreinen
- Windmolen in de haven
- Innovatie stimuleren
- CO₂-uitstoot verminderen
- Energievraag en -aanbod bij elkaar brengen / Van Gas Los

Reactie Gemeente Schiedam

- Ambitieuze CO₂-doelstelling
- Advies verduurzamen bedrijfsgebouwen en -terreinen
- Aangegeven mee te doen aan Green Deal om warmte te gebruiken i.p.v. gas
- Grootschalige zonne energie projecten op bedrijfsdaken

5.

Stakeholder

Buurgemeenten

Waarom belangrijk?

Belangrijke partner voor economische en duurzame ontwikkeling van Schiedam
Strategische stakeholder voor de regionale economische en duurzame groei

Hoe en hoe vaak betrokken?

Periodiek betrokken via:

- Periodiek overleg

Wie zijn betrokken?

- Gemeente Vlaardingen en Maassluis
- Alliantie Duurzaam Rijnmond

Belangrijkste onderwerpen

- Samenwerking
- Duurzame energie en transitie
- Luchtkwaliteit
- Klimaatadaptatie
- Duurzame mobiliteit
- Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen
- WoonWijzerWinkel

Reactie Gemeente Schiedam

- Ambitieuze duurzaamheidsbeleid op de meeste van deze onderwerpen
- Onderzoek faciliteren regionaal duurzame energie ontwikkelbureau
- Leren van elkaars duurzaamheidsprogramma's & Regionaal Bureau Inkoop.

6.

Stakeholder

Maatschappelijke organisaties

Waarom belangrijk?

Partner voor de uitvoering programma, onder andere voor realiseren gedragsverandering

Hoe en hoe vaak betrokken?

Periodiek betrokken via:

- Website
- Stadserf
- Dag van de Duurzaamheid

Wie zijn betrokken?

- Diverse partijen, waaronder: Milieuplatform, scholen, stadsimkers, etc

Belangrijkste onderwerpen

- CO₂-uitstoot verminderen
- Zonne energie opwekken
- Goede voorbeeld geven
- Begeleiden en waar nodig ondersteunen van individuen of groepen die dat nodig hebben

Reactie Gemeente Schiedam

- Voor het uitdragen van duurzaamheidsbeleid zijn maatschappelijke partners van groot belang. Voor bewustwording, maar ook voor onze CO₂-doelstelling. Het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed zoals school- en sportgebouwen draagt daar fors aan bij.

7.

Stakeholder

Woningcorporaties

Waarom belangrijk?

Cruciale partij voor het verduurzamen van de Schiedamse woningvoorraad

Hoe en hoe vaak betrokken?

Periodiek betrokken via:

- Tweemaandelijks overleg met projectteam Groenoord en Nieuwland op Duurzame Warmte
- Prestatieafspraken

Wie zijn betrokken?

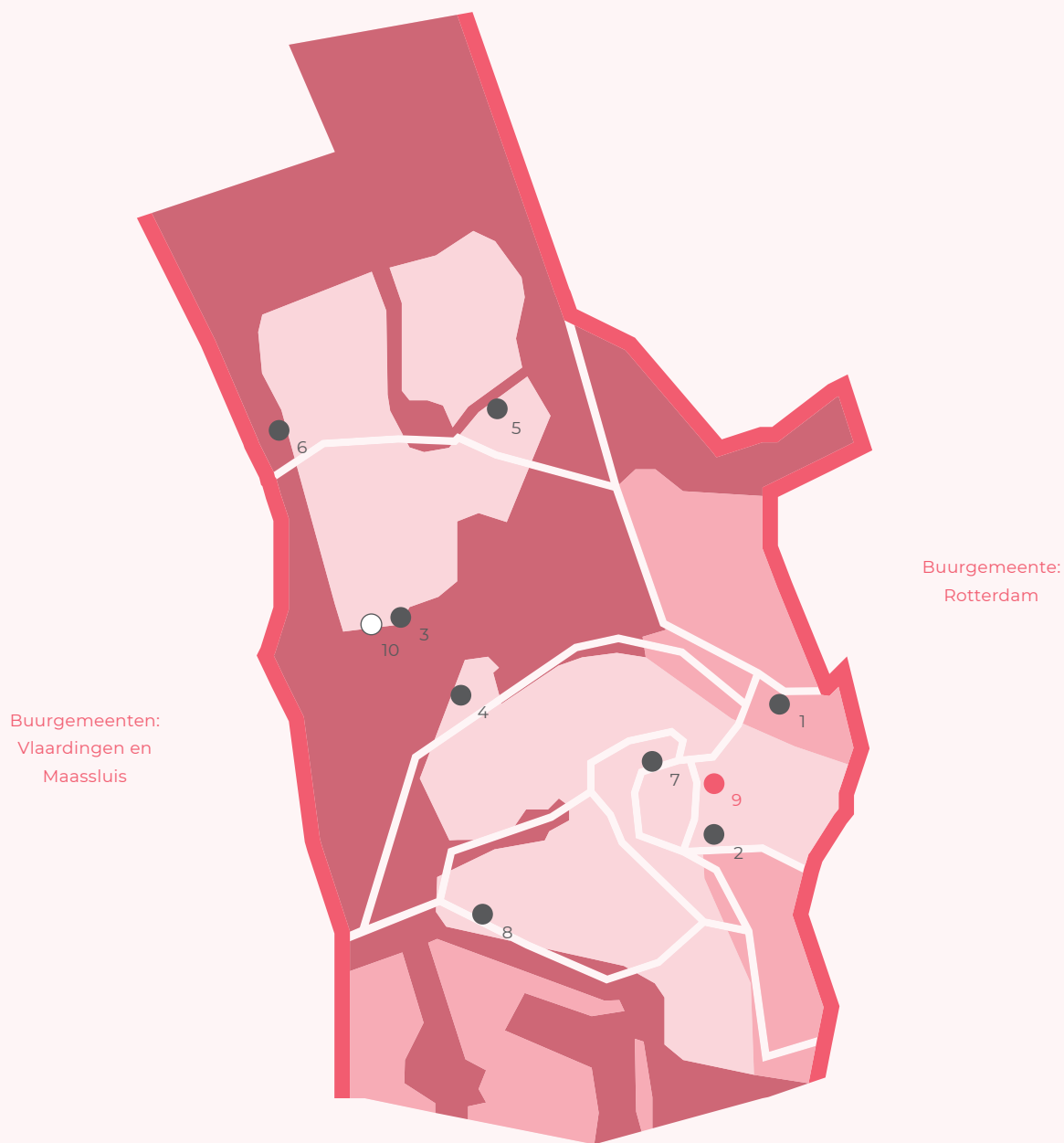
- Woonplus

Belangrijkste onderwerpen

- CO₂-uitstoot verminderen
- Verduurzamen woningvoorraad

Reactie Gemeente Schiedam

- Wettelijke prestatie afspraken met Woonplus
- Ondersteuning bij ontwikkeling duurzaamheidsbeleid Woonplus
- Samen met Woonplus (en andere partners) om de Green Deal Aardgasvrije Wijken uit te werken

- Medewerkers + Raadsleden en College B&W
- Inwoners
- Ondernemers en bedrijven
- Burgemeenten en regio
- Maatschappelijke en belangenorganisaties
- Woningcorporaties
- Flora en fauna

1. Lentiz Life College
2. Primo Basisscholen
3. Openbare Scholengroep Vlaardingen Schiedam
4. Vlietland Ziekenhuis
5. Energie Schiedam
6. Stichting Schiedamse Stadsimkers: Honey Highway

7. Schiedams Energie Collectief
8. Stichting Fietsenstallingen Schiedam
9. Gemeentehuis
10. Woonplus

4.5 Personeel

Hoeveel personeel werkt voor de gemeente Schiedam? Hoeveel mannen? En hoeveel vrouwen? Wat is het verloop en welke kansen heeft een medewerker van de gemeente Schiedam? Een overzicht. In het [Sociaal Jaarverslag](#) is nog meer te lezen over de personeelsontwikkelingen binnen de gemeente Schiedam.

Werknemersaantallen en verloop

Aantal werknemers* per arbeidsovereenkomst (in headcount en fte's)

	Tijdelijk HC – fte	Vast HC – fte	Totaal HC – fte
Vrouw	16 - 14	276 - 236	292 - 250
Man	18 - 18	247 - 239	265 - 257
Totaal	34 - 32	523 - 475	557 - 507

% ten opzichte van totaal aantal werknemers in de ambtelijke organisatie op 31-12-2017 (557)

*Ambtelijk personeel, exclusief stagiaires, externe inhuur, gedetacheerden, ZZP.

Exclusief het college van B&W (6 leden en 6 fte) en de Gemeenteraad (44 leden) en inclusief de Griffie. Peildatum 31 december 2017.

Aantal werknemers naar type contract

	Fulltime*	Parttime*	Totaal
Vrouw	143	149	292
Man	228	37	265
Totaal	371	186	557

% ten opzichte van totaal aantal werknemers in de ambtelijke organisatie op 31-12-2017 (557)

* Fulltime: 36 uur per week, parttime: minder dan 36 uur per week

Aantal nieuwe personeelsleden in 2017 (instroom) (headcount)

	25	25-35	36-45	46-50	51-60	>60	Totaal
Vrouw	5	3	6	3	3	0	20
Man	4	6	2	2	3	0	17
Totaal	9	9	8	5	6	0	36

% ten opzichte van totaal aantal werknemers in de ambtelijke organisatie op 31-12-2017 (557)

Exclusief externen, stagiaires, ZZP, gedetacheerden.

Personeelsverloop 2017 (uitstroom) (headcount)

	25	25-35	36-45	46-50	51-60	>60	Totaal
Vrouw	2	5	3	1	3	7	21
Man	1	0	5	0	2	11	20
Totaal	3	5	8	1	5	18	41

% ten opzichte van totaal aantal werknemers in de ambtelijke organisatie op 31-12-2018 (557)

Exclusief externen, stagiaires, ZZP, gedetacheerden.

Verzuim en verlof

Ziekteverzuim (naar duurklasse)

1 - Kort verzuim (000-007 dagen)	0,73%
2 - Middellang verzuim (008-042 dagen)	0,77%
3 - Lang verzuim (043-365 dagen)	2,61%
4 - Zeer lang verzuim (366-730 dagen)	0,83%
5 - Twee jaar en langer	0,0%
Totaal ziekteverzuimpercentage	4,94%

% van het totaal aantal werknemers

De meldingsfrequentie (het aantal ziekmeldingen per werknemer) in 2016 was 1,03.

Ouderschapsverlof

	Recht op verlof*	Verlof genomen	Aan het werk na verlof	Werkzaam na 12 maanden
Vrouw	-	19	100%	100%
Man	-	8	100%	100%
Totaal	-	27	100%	100%

% ten opzichte van totaal aantal werknemers dat verlof nam

* In het personeelsmanagementsysteem worden de kinderen van medewerkers niet geregistreerd

Diversiteit

Aantal vrouwen en mannen in bestuursorganen*, naar leeftijd

	<30	30-50	>50	Totaal
Vrouw	2	4	8	14
Man	3	15	18	36
Totaal	5	19	26	50

*College B&W (6 leden) en Gemeenteraad (44 leden, incl. opvolgers/commissieleden)
% ten opzichte van totaal aantal bestuurders

Aantal vrouwen en mannen in ambtelijke organisatie, naar leeftijd

	<30	30-50	>50	Totaal
Vrouw	16	154	122	292
Man	14	112	139	265
Totaal	30	266	261	557

% ten opzichte van totaal aantal werknemers in ambtelijke organisatie (557)

De gemiddelde leeftijd is 48 jaar. Het mannelijk personeel heeft een gemiddelde leeftijd van 50, en het vrouwelijk personeel van 47. De gemiddelde leeftijd van de 16 medewerkers met een tijdelijk dienstverband is 38 jaar. De oudste medewerkers van deze groep van 16 is 55 jaar en de jongste is 20 jaar.

Regionale afkomst

Percentage teammanagers, regiemanagers en directie woonachtig in Schiedam: 15%

Definitie die gebruikt is voor 'senior management': teammanagers, regiemanagers & directie (gemeentesecretaris & directeur) en de geografische definitie die de organisatie hanteert voor 'lokaal': op 31-12-2017 woonachtig in Schiedam.

Personeelsvereniging

De personeelsvereniging van de gemeente Schiedam (PV) is een officiële vereniging en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. De doelstelling is het bevorderen van het onderlinge contact tussen alle ambtenaren van de gemeente Schiedam. Lees meer in het [Sociaal Jaarverslag](#) (er moet nog een sociaal jaarverslag 2017 komen)

Collectieve arbeidsovereenkomst

Voor het ambtelijke personeel geldt de CAO voor gemeenteambtenaren 1 mei 2017 – 1 januari 2019 en de [CAR-UWO](#)* en hierop aansluitend lokale regelingen zoals bijv. een flexibele arbeidstijdenregeling.

Burgemeester en wethouders werken volgens het [CAO Rijk](#).

*[CAR-UWO](#): gemeentelijke arbeidsvoorwaarden. Het College voor Arbeidszaken van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (CvA) maakt met de vakbonden ABVAKABO FNV, CNV Publieke Zaak en de CMHF afspraken over de arbeidsvoorwaarden voor het gemeentelijk personeel. Deze afspraken worden vastgelegd in de [CAR-UWO](#): de arbeidsvoorwaardenregeling voor de sector gemeenten.

4.6 Ethiek en integriteit

Voor ambtenaren van Schiedam gelden de integriteitsregels uit de gemeentelijke arbeidsvoorwaarden, [CAR-UWO](#). Voor de politieke ambtsdragers is een [gedragscode](#) opgesteld volgens een model van de Vereniging voor Nederlandse Gemeenten (VNG).

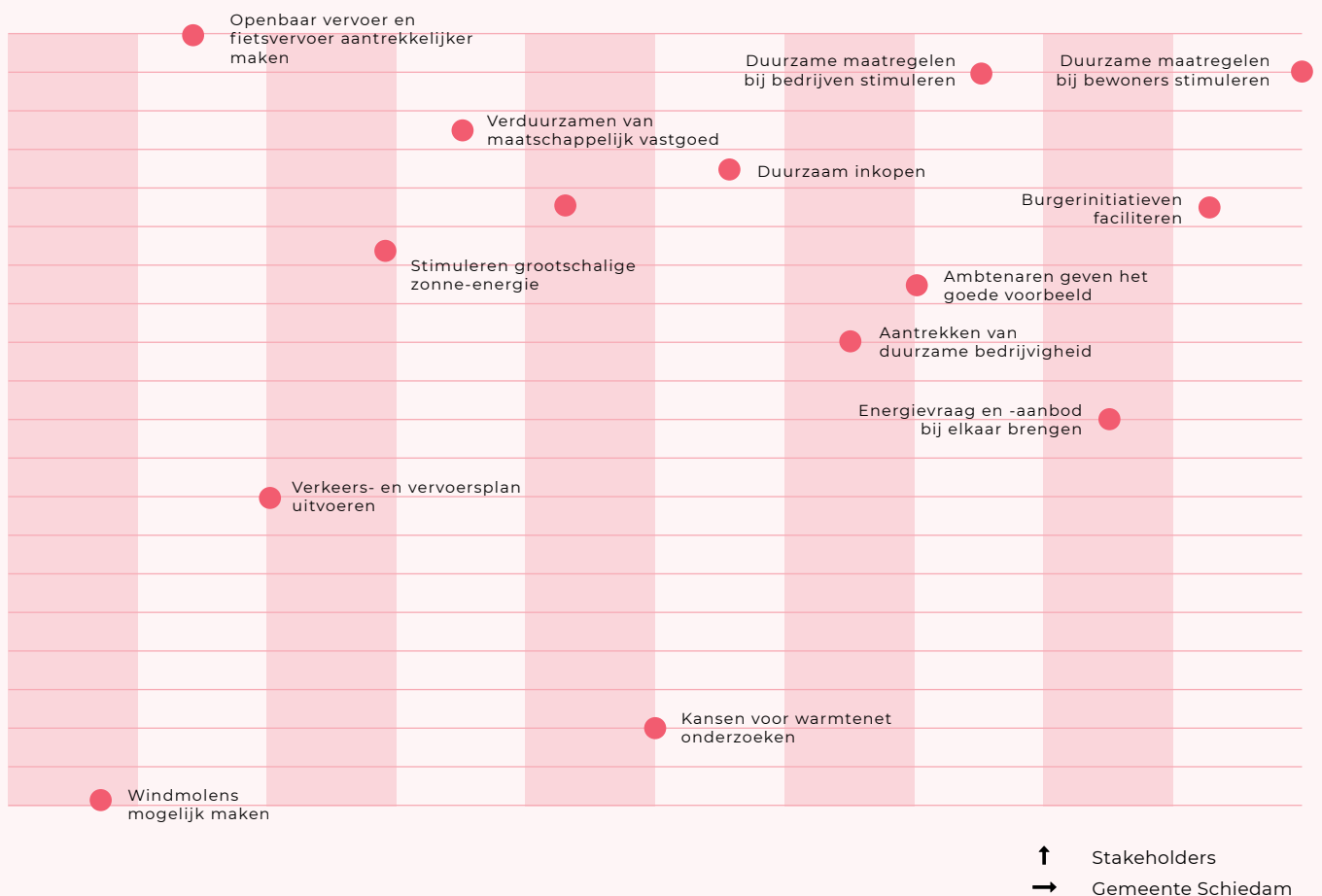
Op de website van de gemeente staat [alle informatie over de integriteit van politieke ambtsdragers](#). In een video vertelt de directeur van de gemeente Schiedam waar de gemeente voor staat.

5. Wat vinden Schiedammers belangrijk?

Schiedam vindt het belangrijk de mening van Schiedammers te horen. Wat vinden zij belangrijk dat de gemeente Schiedam doet op het gebied van duurzaamheid? En waar wordt binnen de gemeente Schiedam nadruk op gelegd? Net als vorig is dit opnieuw onderzocht in een stakeholderenquête. De uitkomsten zijn besproken met de wethouder en de coördinator duurzaamheid. Het eindresultaat is te zien in onderstaande materialiteitsmatrix. Het vormt een belangrijk middel om het duurzaamheidsprogramma van de gemeente Schiedam verder aan te scherpen en hierin keuzes te maken.

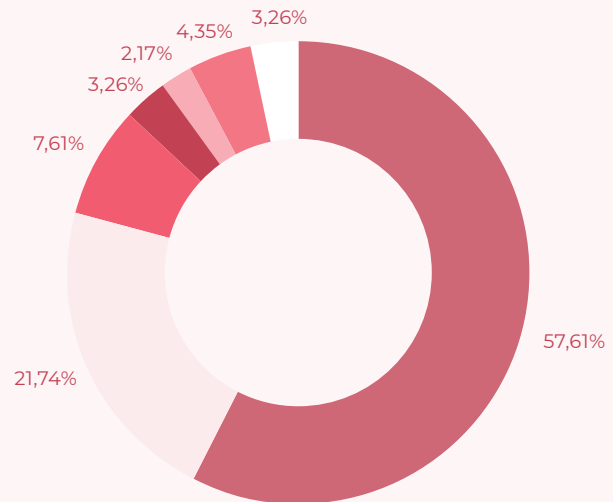
Over de enquête

De enquête bestond uit 14 verschillende onderwerpen, geselecteerd uit de zes beleidsgebieden uit het duurzaamheidsprogramma van de gemeente Schiedam. De 210 personen aan wie de enquête is verstuurd, konden aangeven hoe belangrijk zij een bepaald onderwerp vonden met een score van 1 tot en met 5. In totaal hebben 92 mensen gereageerd, zo'n 44%. Daarvan is ruim 22% werkzaam bij de gemeente Schiedam, 58% is bewoner van Schiedam en de overige 20% zijn andere externe stakeholdergroepen, zoals ondernemers, maatschappelijke organisatie en regiopartijen.

Verdeling stakeholdergroepen

- Bedrijfsleven
- Belangenorganisatie
- Bewoner
- Gemeente Schiedam
- Maatschappelijke organisatie
- Onderwijs
- Overige

De belangrijkste conclusies:

Uit de enquête kwam naar voren dat voor de interne en externe stakeholders van de gemeente Schiedam het aantrekkelijke maken van het openbaar vervoer en fietsen en het stimuleren van duurzame maatregelen bij bewoners en bedrijven de meest belangrijke activiteiten zijn.

Wat vindt de gemeente belangrijk?

De uitkomsten zijn voorgelegd aan de wethouder duurzaamheid en aan de coördinator van het Programma Duurzaamheid. Voor de gemeente zijn alle 14 onderwerpen belangrijk. Toch bepaalt het perspectief de prioriteit. Bewustwording staat daarbij bovenaan. Vanuit haar faciliterende rol zoekt de gemeente naar samenwerkingen met burgers en organisaties om verder te verduurzamen. Het stimuleren van duurzame maatregelen en het faciliteren van burgerinitiatieven zijn daarom belangrijke onderwerpen.

Erg belangrijk is ook de eigen bijdrage aan duurzaamheid, een terugkerende discussie tijdens het vaststellen van het duurzaamheids-

beleid: wat doen we, met zo'n sterke ambitie voor Schiedam (30% CO₂-reductie in 2030), als gemeentelijke organisatie zelf? Daarom wil de gemeente het goede voorbeeld geven, duurzaam inkopen en het klimaatbeleid inbedden in de eigen organisatie.

Tot slot is de bijdrage aan de duurzaamheidsdoelen belangrijk. Bijvoorbeeld bij de keuze voor maatregelen die de meeste CO₂-reductie opleveren. Zoals onderzoek naar de kansen voor een warmtenet, windmolens en stimuleren van grootschalige zonne-energie.

Sustainable Development Goals

Eind 2015 zijn alle lidstaten van de VN het eens geworden over de 17 werelddoelen voor 2030. Het eerste en belangrijkste doel is het beëindigen van extreme armoede, volgens de VN 'de grootste uitdaging van deze tijd'. De nieuwe duurzaamheidsagenda geldt voor alle landen, en is niet alleen 'hulp' van rijke landen aan arme landen. Wereldwijd hebben bijna 7,8 miljoen mensen gestemd op hun favoriete thema.

Ook aan Schiedammers is voor het eerst gevraagd welke van de 17 Sustainable Development Goals (SDG's) zij belangrijk vinden voor de gemeente om mee aan de slag te gaan. De volgende twee doelen vonden zij het meest belangrijk: duurzame en betaalbare energie en goed onderwijs. Het eerste onderwerp sluit aan bij de activiteiten van het belangrijkste doel van het Programma Duurzaam, 30% CO₂-reductie in 2030 (ten opzichte van 1990). Het tweede onderwerp, goed onderwijs, is een [apart beleidsterrein](#) van de gemeente. In nauwe samenwerking met scholen en andere onderwijsinstellingen streeft de gemeente naar kwalitatief sterk onderwijs voor alle leerlingen in Schiedam.

Deze uitkomst laat zien dat duurzaamheid verder gaat dan het aanpakken van milieuproblemen. In een landelijk onderzoek uit 2017 wordt duidelijk wat de bijdrage is van Nederlandse gemeente aan alle SDG's. In 2018 loopt het Programma Duurzaamheid af (het Klimaatbeleidsplan loopt tot 2020). Ook zijn er in 2018 weer gemeenteverkiezingen. De wethouder Duurzaamheid, Patricia van Aaken, zal de nieuwe coalitie meegeven om in het volgende duurzaamheidsprogramma in te zetten op de Sustainable Development Goals (SDG's). Momenteel vindt onderzoek plaats naar aansluiting met de SDG's.

Andere duurzame onderwerpen

Het was ook mogelijk om een ander duurzaam onderwerp te noemen dan de 14 uit de enquête. 70 mensen maakten gebruik van deze mogelijkheid. Net als vorig jaar kwamen de onderwerpen 'circulaire economie' en 'luchtkwaliteit' meerdere keren naar voren. Opvallend genoeg werd 'energie' het meest genoemd. Een onderwerp waarop toch veel nadruk ligt in het Programma Duurzaamheid. Dit lijkt aan te sluiten bij de veelvoorkomende reactie op de vraag 'Welke verbeteringen zou de gemeente moeten doorvoeren in haar duurzaamheidsbeleid?' dat het programma meer publiciteit verdient.

(Maak duurzaamheid) meer zichtbaar voor de grotere groep. Bijvoorbeeld in het Stadsblad publiceren van verhalen.

Bewoner

Ook het onderwerp 'afval' werd veel genoemd. Dit jaar heeft de gemeente een [nieuw afvalbeleidsplan](#). Het ambitieuze doel is om de hoeveelheid restafval per persoon terug te brengen van 259 kilo in 2016 naar 160 kilo in 2020.

Op de vraag 'Wat vindt u goed aan het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Schiedam' antwoordden de respondenten verreweg het meest over de aandacht die er nu is voor duurzaamheid.

Dat er veel aandacht voor is (dat is lang anders geweest) en dat het wordt omgezet in concrete initiatieven. Dat met ketenpartners en bedrijven serieus wordt samengewerkt om te komen tot een duurzamere en gezondere leefomgeving.

Medewerker

Verder noteerden de respondenten nog suggesties over ambitie, inspiratie en transparantie.

Meer ambitieuze doelstellingen.

Maatschappelijke organisatie

Dat het in de hoofden van de mensen gaat zitten. Het (duurzaamheid) is geen keuze!!

Bewoner

Met kleine stapjes naar het doel werken. Acceptatie van maatregelen vraagt om tijd en begrip.

Ondernemer

Beter inzicht in milieu-opbrengsten van de diverse mogelijke maatregelen/resultaten.

Medewerker

6. Over dit verslag

De gemeente Schiedam heeft een ambitieus duurzaamheidsprogramma. Bij het vaststellen van dit programma in 2016 verzocht de gemeenteraad dat jaarlijks over de voortgang wordt gerapporteerd. Dat gebeurt voor de tweede keer met dit duurzaamheidsverslag, digitaal gepubliceerd op 19 februari 2018 en tevens beschikbaar als downloadbare pdf. Het gaat over de periode 1 januari 2017 tot en met 31 december 2017. Dit verslag gaat in op de het duurzaamheidsbeleid van de gemeente als op de activiteiten en behaalde duurzaamheidsresultaten. Het [vorige duurzaamheidsverslag](#), over 2016, werd tijdens het Stadserf op 28 maart 2017 aan het publiek gepresenteerd.

De gemeente Schiedam rapporteert over haar duurzaamheidsprogramma volgens de richtlijnen van het Global Reporting Initiative: GRI Standards (Core). GRI is dé internationale standaard op het gebied van maatschappelijke verslaggeving en wordt voornamelijk gebruikt door beursgenoteerde bedrijven. GRI vereist een gedetailleerde informatie-uitvraag. Welke informatie is uitgevraagd, is gerubriceerd opgenomen in de GRI-tabel, als bijlage bij dit verslag.

Het verslaggevingsproces startte in oktober 2017. De verschillende stakeholders van het duurzaamheidsbeleid vormden de basis voor het verslag. Voor ieder hoofdstuk werden inhoudsdeskundigen van de gemeente ondervraagd voor informatieverzameling. Ook werden interviews met externe stakeholders van de gemeente afgenomen. Parallel aan de informatie-uitvraag werd een enquête gestuurd naar interne en externe stakeholders. De respondenten konden aangeven wat volgens hen de materiële onderwerpen zijn op het gebied van duurzaamheid. De uitkomsten zijn verwerkt in een materialiteitsmatrix en bevestigen de focus van het gemeentelijk duurzaamheidsprogramma. De uiteindelijke content is afgestemd met verantwoordelijk wethouder Patricia van Aaken en programamanager Duurzaamheid van de gemeente Schiedam. Er heeft geen externe controle plaatsgevonden op de inhoud van het verslag. Het duurzaamheidsverslag is op 19 februari 2018 gepubliceerd en aangeboden aan de gemeenteraad van Schiedam.

GRI: Algemene Verslaggevingsvoorschriften

GRI Standaard	Voorschrift	Directe informatie, bladzijde en/of URL	Reden van niet rapporteren
102-1	Naam van de organisatie	Gemeente Schiedam	
102-2	Activiteiten, merken, producten en diensten.	Over de gemeente	
102-3	Locatie van het hoofdkantoor	Bezoekadres: Stadserf 1, 3112 DZ Schiedam	
102-4	Locatie van vestigingen en activiteiten	Stadserf 1, 3112 DZ Schiedam	
102-5	Eigendomsstructuur en rechtsvorm	Als gemeente is de Gemeente Schiedam, een publiekrechtelijk rechtspersoon (art. 1, lid 1 BW2). De gemeente is vertegenwoordigd door het College van Burgemeester en Wethouders . De hoogste zeggenschap ligt bij de gemeenteraad.	
102-6	Afzetmarkten	De Gemeente Schiedam bedient alle stakeholders in Schiedam	
102-7	Omvang van de organisatie	I. Totaal aantal werknemers II. Totaal aantal vestigingen: 1 III. Netto-inkomsten IV. Totaal vermogen V. Aantal geleverde producten/diensten	

GRI Standaard	Voorschrift	Directe informatie, bladzijde en/of URL	Reden van niet rapporteren
102-8	Informatie over werknemers en andere arbeidskrachten	<ul style="list-style-type: none"> a. Aantal werknemers tijdelijk/vast (geslacht) b. Aantal werknemers tijdelijk/vast (regio) c. Aantal werknemers full-time/part-time (geslacht) d. Arbeidskrachten geen werknemers e. Significante wisselingen in aantallen f. Toelichting op data 	<p>Niet van toepassing</p> <p>Niet van toepassing</p>
102-9	Toeleveringsketen	Duurzaam inkopen	
102-10	Significante veranderingen in de organisatie of toeleveringsketen	Geen grote veranderingen in de organisatie	
102-11	Voorzorgsprincipe	Principe 15 van de Rio Declaration on Environment and Development wordt impliciet toegepast door het nieuwe, geïntegreerde duurzaamheidsbeleid en het als gevolg daarvan (in toenemende mate) toepassen van milieucriteria bij elke beleidsbeslissing.	
102-12	Onderschrijving van extern ontwikkelde initiatieven	VN Klimaatakkoord Sustainable Development Goals	
102-13	Lidmaatschap van verenigingen	Betreft de nevenfuncties van alle leden van het College van B&W en de Gemeenteraad	
102-14	Verklaring van de hoogste beslissingsbevoegde	Interview met de wethouder	
102-16	Waarden, uitgangspunten, standaarden en gedragsnormen	Ethiek en integriteit	

GRI Standaard	Voorschrift	Directe informatie, bladzijde en/of URL	Reden van niet rapporteren
102-18	Bestuursstructuur	Bestuur en Ambtelijke organisatie	
102-40	Overzicht van groepen belanghebbenden	Stakeholders	
102-41	Collectieve arbeidsovereenkomst	Collectieve arbeidsovereenkomst	
102-42	Identificatie en selectie van belanghebbenden	Stakeholders	
102-43	Benaderingswijze voor betrokkenheid van belanghebbenden	Stakeholders	
102-44	Belangrijkste onderwerpen en vraagstukken	Stakeholders	
102-45	Entiteiten die zijn meegenomen in de geconsolideerde jaarrekening	Jaarstukken	
102-46	Bepalen van de inhoud van het verslag en afbakening van de onderwerpen	Over dit verslag	
102-47	Overzicht van materiële onderwerpen	Wat vinden Schiedammers belangrijk	
102-48	Herformuleringen van informatie	—	Niet van toepassing
102-49	Veranderingen in materiële onderwerpen	Er zijn wijzigingen in de materiële onderwerpen ten opzichte van vorig jaar. Zie pagina 16 van het duurzaamheidsverslag 2016 . En de materialiteitsmatrix van dit jaar.	

GRI Standaard	Voorschrift	Directe informatie, bladzijde en/of URL	Reden van niet rapporteren
102-50	Verslaggevingsperiode	Over dit verslag	
102-51	Datum van het meest recente verslag	Over dit verslag	
102-52	Verslaggevingscyclus	Jaarlijks	
102-53	Contactpunt voor vragen over het verslag	Colofon	
102-54	Bewering van verslaggeving volgens GRI Standards	Over dit verslag	
102-55	GRI Tabel	Over dit verslag	
102-56	Externe controle	Over dit verslag	

GRI: Materiële Onderwerpen

Duurzaam inkopen

GRI Standaard	Voorschrift	Directe informatie, bladzijde en/of URL	Reden van niet rapporteren
GRI 103: Management -benadering	103-1 Materialiteit en afbakening	Materieel onderwerp: Duurzaam inkopen Dit onderwerp speelt zowel binnen de gemeentelijke organisatie (intern) als in de gemeente Schiedam (extern)	
	103-2 Managementbenadering	www.schiedamduurzaam.nl/ wat-doet-de-gemeente-zelf	
	103-3 Evaluatie van de managementbenadering	—	Informatie niet aanwezig
GRI 304: Lokale inkoop	304-1: Percentage lokale inkoop	—	Informatie niet aanwezig. Er wordt niet bijgehouden welk percentage van de totale inkoop gebeurt bij lokale leveranciers
Eigen onderwerp: Duurzaam inkopen	Eigen indicator: Percentage duurzaam inkopen	Duurzaam inkopen als uitdaging De resultaten	Informatie niet aanwezig. Hoewel in 2017 100% duurzaam moet worden ingekocht, is onduidelijk welk percentage dit is over 2017

GRI: Materiële Onderwerpen Energie

GRI Standaard	Voorschrift	Directe informatie, bladzijde en/of URL	Reden van niet rapporteren
GRI 103: Management benadering	103-1: Materialiteit en afbakening	<p>Materiële onderwerpen: Stimuleren van duurzame maatregelen bij bewoners Duurzame maatregelen bij bedrijven stimuleren Verduurzamen van maatschappelijk vastgoed Energievraag- en aanbod bij elkaar brengen Kansen voor warmtenet onderzoeken Stimuleren grootschalige zonne-energie Windmolens mogelijk maken</p> <p>Dit onderwerp speelt zowel binnen de gemeentelijke organisatie (intern) als in de gemeente Schiedam (extern)</p>	
	103-2: Managementbenadering	<p>Klimaatbeleidsplan Schiedam 2016-2020 www.schiedamduurzaam.nl/wonen-en-energie/</p>	
	103-3: Evaluatie van de managementbenadering	—	Informatie niet aanwezig
GRI 302: Energie	302-1: Energieverbruik binnen de organisatie	<p>Gemeentelijke panden moeten groener De resultaten</p>	

GRI Standaard	Voorschrift	Directe informatie, bladzijde en/of URL	Reden van niet rapporteren
	302-2: Energieverbruik buiten de organisatie	Schiedams bedrijfsleven steeds groener Scholen aan de slag De resultaten Bewoners kiezen samen met gemeente voor duurzaam wonen De resultaten	
	302-4: Reductie van energieverbruik	Een ambitieuze en realistische doelstelling voor CO₂-verbruik De resultaten	

GRI: Materiële Onderwerpen CO₂-emissies

GRI Standaard	Voorschrift	Directe informatie, bladzijde en/of URL	Reden van niet rapporteren
GRI 103: Managementbenadering	103-1: Materialiteit en afbakening	<p>Materiële onderwerpen:</p> <p>Stimuleren van duurzame maatregelen bij bewoners</p> <p>Duurzame maatregelen bij bedrijven stimuleren</p> <p>Verduurzamen van maatschappelijk vastgoed</p> <p>Energievraag- en aanbod bij elkaar brengen</p> <p>Kansen voor warmtenet onderzoeken</p> <p>Stimuleren grootschalige zonne-energie</p> <p>Windmolens mogelijk maken</p> <p>Dit onderwerp speelt zowel binnen de gemeentelijke organisatie (intern) als in de gemeente Schiedam (extern)</p>	
	103-2: Managementbenadering	<p>Klimaatbeleidsplan Schiedam 2016-2020</p> <p>www.schiedamduurzaam.nl/wonen-en-energie</p>	
	103-3: Evaluatie van de managementbenadering	—	Informatie niet aanwezig
GRI 305: CO ₂ -emissies	305-1: Directe (Scope 1) emissies van broeikasgassen	Een ambitieuze en realistische doelstelling voor CO₂-verbruik	

GRI Standaard	Voorschrift	Directe informatie, bladzijde en/of URL	Reden van niet rapporteren
	305-2: Indirecte emissies van broeikasgassen door energieverbruik (Scope 2)	Een ambitieuze en realistische doelstelling voor CO₂-verbruik	
	305-5: Reductie van broeikasgasemissies	Een ambitieuze en realistische doelstelling voor CO₂-verbruik De resultaten	

GRI: Materiële Onderwerpen

Verspilling en afval

GRI 103: Managementbenadering	103-1: Materialiteit en afbakening	Materiële onderwerpen: ambtenaren geven het goede voorbeeld Niet-materieel onderwerp: Samen afval reduceren Dit onderwerp speelt zowel binnen de gemeentelijke organisatie (intern) als in de gemeente Schiedam (extern)	
	103-2: Managementbenadering	www.schiedamduurzaam.nl/wat-doet-de-gemeente-zelf Afvalbeleidsplan Gemeente Schiedam	
	103-3: Evaluatie van de managementbenadering	—	Informatie niet aanwezig

GRI Standaard	Voorschrift	Directe informatie, bladzijde en/of URL	Reden van niet rapporteren
GRI 306: Verspilling en afval	Eigen indicator: afvalreductie	Samen afval reduceren De resultaten	

GRI: Materiële Onderwerpen Mobiliteit

GRI 103: Management- benadering	103-1: Materialiteit en afbakening	<p>Materiële onderwerpen: Openbaar vervoer en fietsvervoer aantrekkelijk maken Verkeers- en vervoersplan uitvoeren</p> <p>Deze onderwerpen spelen zowel in de gemeentelijke organisatie (interne) als in de gemeente Schiedam (extern)</p>	
	103-2: Managementbenadering	<p>www.schiedamduurzaam.nl/duurzame-mobiliteit Schiedam duurzaam bereikbaar – Gemeentelijk verkeer- en vervoerplan 2011-2020</p>	
	103-3: Evaluatie van de managementbenadering	—	Informatie niet aanwezig

GRI Standaard	Voorschrift	Directe informatie, bladzijde en/of URL	Reden van niet rapporteren
Eigen onderwerp: Fietsen	Eigen indicator: Fietsen stimuleren	Ambtenaren geven het goede voorbeeld Slimme en gezonde stad De resultaten Schiedammers pakken de fiets De resultaten	
Eigen onderwerp: Openbaar vervoer	Eigen indicator: Verduurzamen openbaar vervoer	Duurzame mobiliteit De resultaten	

Colophon

Duurzaamheidsverslag 2017

© 2018 Gemeente Schiedam

Programma Duurzaam:	Eelco Schippers Leon Halbe
Concept en realisatie:	de DuurzaamheidsRapporteurs
Vormgeving en productie:	PMS 72
Film en fotografie:	archief gemeente Schiedam

Om Schiedam duurzaam te maken is uw mening belangrijk.
Hoe wordt Schiedam volgens u groener en socialer?
Wij nodigen u graag uit om contact op te nemen.

Heeft u vragen of opmerkingen naar aanleiding van
het duurzaamheidsverslag?
Neem contact op met duurzaam@schiedam.nl

Tel: 14 010
(werkdagen van 8.30 tot 17.00)

Bezoekadres
Stadskantoor, Stadserf 1
3112 DZ Schiedam

Postadres
Postbus 1501, 3100 EA Schiedam
